

100 ÉVES
A PESTSZENTIMREI
REFORMÁTUS
GYÜLEKEZET

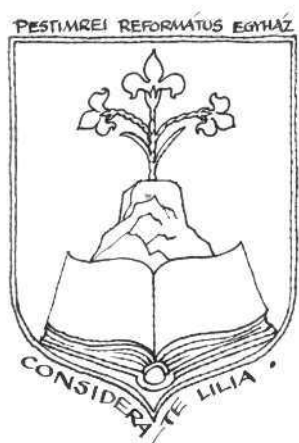
*

ORBÁN KÁLMÁN
TÓVÁ LESZ A DÉLIBÁB

*

BUDAPEST • 2016

© Budapest - Pestszentimrei Református Egyházközség, 2016
1188. Budapest, Rákóczi u 81.

ISBN 978-963-12-3719-1

Előzmények

1974-től 1984-ig a hatvani gyülekezetben szolgáltunk. Feleségem odaköltözésünk után, nagy protekcióval, a Hatvani Építőipari Ktsz-ben kapott könyvelői állást, majd 1976-ban beiratkozott a budapesti Teológiára, s így már az alapvizsga letétele után exmittált segédlelkészként szolgálhatott a gyülekezetben.

Ehhez a gyülekezethez kb. 45 szórvány tartozott és tartozik ma is. A szórványok nagyjából 1500 négyzetkilométernyi területen vannak szétszórva a Mátra és a Cserhát közötti térségben. A nagyobb településeken, mint Nagybátony és Petőfibánya, száznál is több református lakott, általában Erdélyből átkerült bányászok és családjaik, de többségük az egyháztól elidegenedve élt már, míg a kisebb falvakban csak néhány (10-30) református élt, akik házasságkötés vagy munkavállalás révén kerültek oda.

Hatvanban kedves, családi közösség volt a gyülekezet, ahol jól éreztük magunkat. Szerettük a gyülekezetet és a gyülekezet is szeretett bennünket. Elődömnök, Orosz Ferencnek és feleségének hűséges és odaadó munkája által formálódott ki itt ilyen szeretetteljes, családi közösség.

A szórványokban élők különféle „színű” közösségekben voltak együtt. Mindegyiknek meg volt a kedvessége és jellegzetessége. Három helyen evangélikus (Heréd, Szirák, Vanyarc) testvéreink adtak helyet az istentiszteleteknek, egy helyen pedig (Selyp) a baptista testvérek, Pásztón pedig az iskolában voltunk együtt az evangélikusokkal, a többi szórványban mindenütt családi otthonokban voltak az alkalmak. Selypen, a baptista imaházban, gyermek istentiszteleteket is tartottunk rendszeresen. Alkalmanként akár 20-25 gyermek is volt együtt. Ennek a népes gyermekseregnek a titka az volt, hogy minden gyermeket autóval vittünk a gyermek istentiszteletre, s az alkalom után haza is szállítottuk őket. Volt, amikor 8-10 gyermek „ült” a Wartburgban! De nem csak a gyermekeket,

hanem a felnőtteket is minden alkalommal az autónkkal vittük az istentiszteletre, s az istentisztelet után természetesen gondoskodtunk a hazaszállításukról is. A gépkocsival menetrend szerint mentünk végig: Mátravidéki Erőmű - Lőrinci - Selyp és vissza. Így volt együtt alkalmanként 10 – 20 lélek az istentiszteleteken. De az egymáshoz közel lévő falvak gyülekezeti tagjait is vittük magunkkal arra az istentiszteletre, amelyik éppen következett (Tar-Nagybátony, Szarvasgede - Jobbágyi, Petőfibánya - Selyp stb) Ez a szolgálat havonta átlagosan 3000 km-es autózást jelentett, sokszor hófúvásban, jeges utakon. Az őszi, koratéli időszakokban sűrű, áthatolhatatlan ködben, jégen kellett megtenni ezeket az utakat. A szórványokban a konfirmációi előkészítés is úgy történt, hogy elmentünk a konfirmandusokhoz és a családi otthonban volt az előkészítő. Emlékszem egy kedves konfirmandusomra, aki Nagybátonyban lakott. Érte hetente 100 km-t kellett autóval megtennem, hogy felkészülhessen, és bizony a nehéz téli útviszonyok között is megtettem ezt az utat érte.

Az ünnepek hetében átlagosan 35 istentiszteletet tartottunk, de egy átlagos héten is 8 – 10 alkalom volt.

Nyaranként fiataloknak, időseknek tábort szerveztünk a hajdani NDK-ba. Hogy ezt megtehessük egy adott alkalommal négyen útra keltünk (egy asztalos, egy villanyszerelő és két segédmunkás; egyik én voltam) és Weimár mellett egy kis faluban, Ulrichshalbenben rendbe hoztuk egy kedves, vendégszerető nyugdíjas lelkipásztor (Fritz Gruppe) fészerét, ami a XVII. században falusi vendégfogadó lehetett, s itt tudtunk minden esztendőben nagyon olcsón megszállni, táborozni. Végigjártuk minden csoporttal a környékbeli nevezetes helyeket, Weimart, Erfurtot, Eisenachot, Apoldát, Naumburgot, és a közeli falvakat is (Denstedt, Oberrossla, Kapellendorf, Kromsdorf, Umpferstedt...), s minden alkalommal felmentünk a Wartburg várába is, hogy elcsendesedhessünk Luthernek abban a szobájában, ahol a reformátor lefordította az Újszövetséget. Ebben a kicsiny

thüringiai faluban tudtunk éveken át az Ige körül elcsendesedni és a közösségben megerősödni. Nyaranta több csoportot is sikerült elvinni, gyermekeket, fiatalokat és időseket egyaránt. Gyakran történt meg az, hogy hazaérkeztem az egyik csoporttal reggel, itthon várt valamilyen szolgálat (pl. temetés...), s este pedig indultam vissza a következő csapattal a 24 órás útra. Nagy öröm volt számomra, hogy fiatalokat és olyan idős embereket, akik nagyobb távolságra soha nem mehettek még szülőhelyüktől, elvihettem ilyen nagy kirándulásra. A német falucska lakói pedig befogadtak minket, s nagy szeretettel vártak bennünket minden alkalommal. Sokszor meghívtak mindannyiunkat és vendégül is láttak valamilyen finom süteménnyel, tejszínhabos kakaóval.

Még az ulrichshalbeni templom újjáépítésében is részünk volt. A templomot abban az időben nem használták, mert az Ilm folyócska másik partján lévő Ossmannstedtbe ment istentiszteletre, aki nagyon vágyott az Isten házába. Az ulrichshalbeni templom tornyának faszerkezete a folyamatos beázások miatt megroppant, s bedőlni készült a templomtérbe, az épület így életveszélyessé vált. Az életveszélyesen romos templom körül minden elvadult, bokrok, magas fű vette körül az épületet. Vendéglátónk egyik alkalommal szeretett volna istentiszteletet tartani a templom előtti kis térségen. Unokáit és a falu megkereszteletlen gyermekeit szerette volna ezen az alkalmon megkeresztelni, s szerette volna egy kicsit felrázni a falu népét is. Az előkészületben a mi fiataljaink kezdték el irtani a templom körül csúfkodó gatzengert, mert az ottaniakat nem lehetett erre rávenni. A mi fiataljainkhoz azonban hamarosan csatlakoztak a falubeli német gyerekek is. Ők is segítettek. Egy idő után váratlanul megjelentek a falubeliek, a szülők és a nagyszülők, szerszámokkal, gépekkel, hogy hatékonyabban folyjon a munka. Kihordták az életveszélyesen romos templomból a padokat az utcára, hogy a gyülekezet leülve vehessen részt az ünnepi alkalmon. Az istentiszteletet így sikerült megtartani a templom előtti téren, amikor a mi alkalmi kórusunk is énekelhetett. Egy év múlva, amikor visszatértünk, a templomot

teljesen megújulva találtuk, mert az épület új toronnyal, új belső berendezéssel fogadhatta már vasárnaponként a kis gyülekezetet. Bebizonyosodott, hogy így lehet a mustármagból fa!

Sok csodát és kalandot éltünk át a hatvani gyülekezetben, amit egyszer le is kellene írnom a következő generációk bátorítására. Isten kézen fogva hordozott bennünket és megáldotta munkánkat. Megtanultuk azt, hogy az embernek bátran oda kell szólni Istennek az életét (családi életét, otthonát, pénzét, javait is), mert semmi sem a mienk, s azt, aki bátor, azt Isten megáldja, nem hagyja megszégyenülni, aki viszont nem adja oda az elveszti azt is amiye van. Az egyházi élet megerőtlenedése sokszor abból ered, hogy a gyülekezet, a lelkész, a presbiterek életéből hiányzik a hit bátorsága, az Isten ügyéért és az evangélium hirdetéséért vállalt feltétlen engedelmesség, átadás, nem tudják kimondani azt, amit egykor Józsué kimondott: az URat szolgáljátok! De ha nem tetszik nektek, hogy az URat szolgáljátok, válasszátok ki még ma, hogy kit akartok szolgálni: akár azokat az isteneket, akiket atyáitok szolgáltak a folyamon túl, akár az emóriak isteneit, akiknek a földjén laktok. De én és az én házam népe az URat szolgáljuk! Józsué 24.15.

Pestszentimrei szolgálatunk kezdetei

A hatvani gyülekezetben eltöltött tíz év utolsó szakaszában úgy éreztük, hogy ezt a szolgálatot egy fiatalabb lelkésznek kellene átadni. A sok téli autózás, és a nagyon sok tennivaló már kezdett fárasztó lenni számunkra. Feleségem ekkor már közel tizenöt éve szenvedett a sokízületi gyulladás nagy fájdalmaitól. Olykor igen nehézé vált a mozgása. Volt olyan időszak is, amikor teljesen

A lelkeszlakás előszobája. Előtte az udvaron Balázs fiúnk 5 hónaposan.

mozgásképtelen volt! Folyamatosan orvosi kezelésre volt szüksége ahhoz, hogy ne kerüljön végleg tolókcocsiba. Úgy gondoltuk, hogy változtatnunk kellene, s olyan helyre kellene átmenni, ahol már nincsenek szórványok, s ahol fizikailag egyszerűbbé válik a szolgálatunk. De ezt a gondolatot, érzést erősítette bennünk az is, hogy tizenhárom évi házasság után születőben volt Balázs fiunk. S gyermekünk születése után még inkább úgy éreztük, hogy nem élhetünk tovább úgy, hogy szinte teljes fizetésünket a missziói munkára, az autófenntartásra fordítsuk, folyamatosan benzinre költsük, és egyéb gyülekezeti célokra adjuk oda. Ebben a helyzetben szólított meg bennünket Szikszai Béni bácsi és még néhányan, akik arra bátorítottak, hogy a megüresedő pestszentimrei állásra pályázzunk. Szívükben az volt, hogy a igen romos állapotban lévő pestimrei gyülekezetben nagyon szükség lenne egy lendületesen szolgáló lelkesházaspárra.

A gondolat foglalkoztatni kezdett bennünket. Persze mi naivan úgy gondoltuk, hogy ez a váltás nem lesz erőnk feletti megpróbáltatás és azért lesz igen jó, mert Pestimrén valóban nincsenek szórványok, csak egyetlen gyülekezetben kell helytállnunk. Lelkesített bennünket az is, hogy majd közel lesz a könyvtár, ezernyi lehetőséget kapunk a tanulásra, s a kiegyensúlyozottabb szolgálatra. Láttuk ugyan, hogy Pestimrén nagyon szomorú állapotban vannak az épületek, a paróchia lakhatatlan, a templom összedűlni készül, és a gyülekezet közössége sincsen nagyon jó állapotban, de naivan arra gondoltunk, hogy ha a pestimrieiek egy szívvel, egy lélekkel mellénk állnak, akkor nagyon gyorsan, szinte hónapok alatt, rendet tudunk tenni és a virágzó gyülekezeti életnek örülhetünk Istent dicsérve és magasztalva. Erre biztatott bennünket a gyülekezet gondnoka, Böszörményi János testvérünk is, aki azért ment nyugdíjba a munkahelyéről, hogy az újjáépítés nagy feladatát, mint gondnok magára vállalja, mert nagyon bántott a gyülekezet elesett állapota.

Paróchia és templom

1983 telén dr. Mezey Gy. Lóránd pestimrei lelkipásztor nyugdíjba ment, s a gyülekezet meghívott bennünket a megüresedett lelkipásztori állásra. A választási eljárás lefolytatása után, 1984 február 15-től hivatalosan is a pestimrei gyülekezet lelkészei lettünk. A gyülekezet harmadik megválasztott lelkészeként kezddhettem el a szolgálatot (dr.Széky Endre a gyülekezet alapító lelkésze 1970- ig, mintegy ötven esztendeig, dr. Mezey Gy. Lóránt pedig 1970-től 1984-ig volt lelkipásztora a gyülekezetnek). Amikor megérkeztünk néhány presbiter fogadott bennünket a romos paróchián sóval és kenyérrel, de a só és a kenyér mellé már az első találkozáskor hoztak nekem egy alig hordott, rám illő munkásruhát is, no meg egy jó állapotban lévő pufajakabátot is a téli időre való tekintettel. Ezek a ruhadarabok a későbbiekben feltétlenül szükségesek voltak a pestimrei lelkészi szolgálathoz!

Megválasztásunk után nyilvánvalóvá lett, hogy a lelkészlakásba beköltözni lehetetlen, mert olyan rossz állapotban van, hogy minden részében lakhatatlan. Az épületben két lelakott lakás volt, az egyikben dr. Széky Endre és felesége lakott, mivel dr. Széky Endre lelkipásztor különbözők okokból nem tudott, vagy nem akart elköltözni a szolgálati lakásból, a másikban pedig dr. Mezey Lóránt lelkipásztor lakott népes családjával a nyugdíjba meneteléig. Megválasztásunk után mindkét lelkipásztor elköltözött a paróchiáról és a teljesen leromlott, elhanyagolt és össze-vissza alakítgatott épületet kaptuk meg lakásként. Egyik pestimrei gyülekezeti tagunk még meg is kérdezte: Csak nem akarunk ide költözni? Hát valahova költöznünk kellett! Szerencsére feleségem

A paróchia és a templom 1984-ben

az akkor három hónapos kisfiunkkal Hatvanban maradhatott még, azzal a feltétellel, hogy mindkét gyülekezet lelkészi szolgálatát ellátjuk addig, amíg a hatvani gyülekezetbe meg nem érkezik az új lelkész.

Böszörményi János gondnok úrral és néhány presbiterrel gyorsan nekiálltunk a paróchia rendbehozatalának. A gyülekezetnek nem volt sok pénz a kasszájában, mivel a közösség teljesen széthullott az előző évek, évtizedek alatt, így nagy adakozásra sem számíthattunk, minden munkálatot néhány presbiter és gyülekezeti tag önkéntes, áldozatkész kétékezi munkájával kellett elkezdeni és véghezvinni, reménykedve abban, hogy a gyülekezet még megmaradt tagjai is csatlakoznak hozzánk és majd adakoznak is a felújítási munkákra. Az épületben néhány hónap alatt kialakítottunk egy gyülekezeti termet a különböző alkalmak tartására, s a lelkészlakást pedig két szoba, konyha, fürdőszoba kialakításával formáltuk ki. Sietni kellett a munkákkal, mert közeledett a beiktatás napja. A nagy napra átmenetileg be is költözhettünk a lelkészlakásba, s a patyomkin házban fogadni tudtuk az érkező vendégeket. A beiktatás után aztán tovább folyt a helyreállító munka. A nagy feladat végzésében nagyon nagy szolgálatot tett a munkásruha. Hétfőtől szombat estig szünet nélkül folytak a munkák, amelyre Böszörményi János gondnok úr toborzott naponta 5-6 embert, s így énnekem, mint stabil segédmunkásnak és anyagbeszerzőnek, a munkásruhától csak egy temetés, bibliaóra, esküvő, vagy más esemény idején kellett megválnom. Presbitereim olykor megdicsérték, hogy el ne csüggedjem, mondták nagy szeretettel, hogy jól áll a kezemben a kőműveskalapács és nagyon jól fogom a lapátot meg a csákányt, a malter is elég jó minőségű, amit keverek, a téglahordásban sincs fennakadás, ha ott vagyok, s a betonkeveréssel, talicskázással, anyagbeszerzéssel sincsen semmi gond. Ha ugyanis cement vagy mész kellett, akkor gyorsan elfutottam a Tüzépre a saját rozoga autómmal, téglát, cserepet, sódert, cementet is szállítottam vele a csomagtartóban. Egyszer nagy bátran négy darab hatméteres állványlétrát tettem fel a tetőcsomagtartóra, s amikor

recsegett-ropogott a rozsdás túlterhelt tetőcsomagtartó, akkor egy kicsit megijedtem, hogy fejemre szakad a nagy teher, vagy valami balesetet okozok vele a forgalmas főútvonalon, vagy a vasúti átjáróban, de az angyalok megőriztek, nem szakadt a fejemre a hatalmas súly, s nem történt semmi baj. Hasonló eset volt az is, amikor vagy húsz köteg négyméteres tetőléccel indultam haza a fatelepről. Nem gondoltam, hogy ez igen nagy súly! Amíg az autó állt, addig nem volt gond, de elindulás után a nagy teher hintáznai kezdett az autó tetején és különös hangokat produkált a fejem felett. Azzal is hazaértem baj nélkül!

A paróchia felújítása mellett természetesen a templom környékét is rendbe kellett hozni, mert tavasszal már gyönyörűséges orgonaerdő lett abból a néhány orgonabokorból, amit a hajdani lelkészelnök műkedvelő kertészként elplántált és évtizedek alatt eltűrt a templomkertben. Az orgonabokrok sűrűjében kisebb nagyobb állatok is tanyáztak, s olykor ott húzta meg magát egy-egy, akkor még hivatalosan nem létező hajléktalan, honja vesztett lélek. Az utca takarítását szombatoként feleségem vállalta, több órát kapálva, gereblyézve, a szemetet talicskázva, hogy vasárnapra rendesen nézzen ki a templom körül lévő 100 méteres utcafront. Mi pedig, Böszörményi János gondnok úrral együtt csákányoztuk a gyökereket, s ástuk fel a templom környékét. Igyekeztem tartani az iramot csákányozás és ásás közben, összeszedtem magam nehogy a végén még rossz lelkész legyek. Gondnok úr így legfeljebb csak egy-két ásónommal haladhatott előttem, de néha olyan ügyes voltam, hogy sikerült őt leahagynom az ásásban. A tereprendezési munkálatok arra is jók voltak, hogy a németek által 1944-ben felrobbantott templom téglamaradványaitól, paladarabjaitól, s a mindent elborító szeméttől és síttkupacoktól lassan megszabadítsuk a templom környékét. Ebben a munkában, a kövek és a tégladarabok összegyűjtésében, a mindent elborító szulák irtásában, feleségem hűségesen tevékenykedett, mert a szemét eltakarításának ügye, a szulák kiirtása neki még fontosabb feladat volt, mint nekem, vagy a presbitereknek.

Naponta 5-6, olykor 10 testvérünk is dolgozott reggeltől estig az épületek újjáépítésén. A féléves gyermekünk mellett lévő beteg feleségem tiszte volt az, hogy minden nap kiadós ebédet főzzön a nehéz fizikai munkát végző testvéreknek. Legtöbbször természetesen a saját költségünkre történt meg ez, mert ennek fedezetére senki nem gondolt. Ebben a szolgálatban olykor ugyan a gondnokné asszony is segített, de nem sűrűn. Különösen akkor volt szükség őrá, akkor segített, amikor feleségem kórházi kezelésre volt kénytelen bevonulni a nehéz fizikai igénybevétel miatt, vagy valamilyen műtét vált szükségessé számára túlterhelt ízületek helyreállítása céljából.

De háziasszonyi szolgálatában az is előfordult, hogy egy élő tyúk röppent át a kerítésen, amit ebéd céljára repített át valaki a kerítés felett, támogatva és erősítve a lelkes dolgozókat. Feleségem fizikai erőnlétét segítette a kezelőorvosa is, aki kórházi beutalóval, műtétekkel, aranyinjekciókkal és sok fájdalomcsillapítóval,

A templom 1984-ben

steroidokkal, prednisolonnal látta el őt, hogy folyamatosan helyt tudjon állni.

A kert kialakítása szépen sikerült. A hatvaniak közül néhányan megajándékoztak gyümölcsfával és ribizlibokkal. Egy Lőrinciben lakó kedves gyülekezeti tagunk (Artner Gézáné) mondta nagy szeretettel: Ha elmegy tőlünk tiszteletes úr egy szebb és jobb helyre, akkor én kistafirozom ribizlibokrokkal. Ma is ezek a ribizlibokrok díszlenek a kertben! Gyorsan ültettem negyvenöt gyümölcsfát is, hogy minden évben legyen bőségesen gyümölcsünk. A diófák közül egyet én ültettem, kettőt pedig Török Bálintné kedves pénzbeszedőnk ültetett nagy szeretettel, aki lelkes szolgatársunk volt és egyben odaadó tagja a helyi evangélikus gyülekezetnek.

De egy kedves Lőrinciben lakó gyülekezeti tagunk levelet is írt érdekünkben a presbitériumnak és a gyülekezetnek, amelyiket a támogató önzetlen szeretet hatott át és így hangzott:

Kedves presbitérium és kedves hittestvéreim!

Szeretettel köszöntelek benneteket ismeretlenül És kívánok mindnyájatoknak nagyon boldog újesztendőt, erőt, egészséget békességgel. Nagyon jól imádkoztatok és a Jó Isten meghallgatta és megáldott benneteket, hogy ilyen lelkészt adott nektek. Kérlek nagyon szeressétek, úgy, mint mi szeretjük most is. Ilyen igazi lelkipásztor nagyon kevés van a földön. Mindenkihez egyformán kedves, mindenkinek megadja a tiszteletet, tud vigasztalni, tud tanácsot adni, akin segíteni lehet, segít mindenben, a legkisebb, leggyengébb bárányt is felemelte és úgy vitte az Úr elé. Igazi lelkésznek született, soha nem lehet őt elfelejteni. Még egyszer kérlek benneteket, hogy nagyon szeressétek a kedves családjával együtt.

A jó Isten gazdag áldását kívánom az egész gyülekezetre, testvéri szeretettel:
Kerek Józsefné 1925, Lőrinciről 3021.Árpád u 76.

A gyülekezeti terem, a lakás és a kert viszonylagos rendbetétele után a következő feladat az volt, hogy a lelkészlakás konyhájához építsünk egy éléskamrát is, s a lakás bejáratát tegyük át utcafrontról az épület udvar felőli részére, s ebben az új részben alakítsunk ki majd egy központi fűtéshez szükséges kazánházat, s mellékhelyiséget a gyülekezet részére az udvar sarkában szerényen megbúvó fehérre meszelt „zöld házikó” helyett. Ez az építkezés volt hivatva arra is, hogy a paróchia lapostetejű részén megszüntessük az állandó beázásokat. Igaz beázás az épület minden részében előfordult, mivel a tetőszerkezet is nagyon megviselt állapotban várta a segítségünket, de a lapos tető sérülékenyebb volt ebből a szempontból. Lévai István presbiter testvérünk elkészítette az építési terveket, s az önkormányzat viszonylag gyorsan megadta az építési engedélyt, mi pedig nagy lendülettel elkezdtük a toldalékot házilag építeni. Mile Lajos testvérünk vállalta a kőműves szakmunkát, mert ő ehhez értett, ahogyan ő mondta: Apám

kőműves volt én pedig mindig ott voltam mellette, láttam hogyan csinálja! Gyorsan betontetőt öntöttünk a paróchia sarkánál, lévő kerekeskút tetejére, ami ma is ott árválkodik a szeneskazán alatt, és elkezdtünk az építkezést. Hát nem minden falat sikerült egészen függőben és derékszögben felépíteni, az ajtók és az ablakok berakása tárgyában is hosszas viták folytak a kivitelezést illetően a dolgozók között, mert mindenki egy kicsit kőműves is volt, de azért jó stabilan megépült a toldaléképület. Nem sajnáltuk a malterba a meszet és a cementet, hiszen a többi majdnem lényegtelen, a többit lehet ügyesen korrigálni! Amíg épült, addig hol benne laktunk a lakásban, hol nem. Amikor benne laktunk, akkor sok meszet és maltert kellett naponta kiporszívózni a szőnyegekből, mert cipőnk talpán vittük a lakásba folyamatosan a sarat, malter és mészmarmadványokat, no de a rongyszőnyeget pontosan azért találták ki, hogy ilyen problémákat építkezés esetén is egyszerű legyen megoldani, vagyis egyszerűen ki lehessen azt mosni a folyamatos tisztaság biztosítása érdekében. Feleségem szülei az Erzsébet-telepen laktak, így egyszülött fiúunkat, a Balázs gyermeket, átvittük hozzájuk, mi pedig ott aludtunk. étkeztünk, éltünk, ahol tudtunk. Nem voltak nagy igényeink. Egy ágyat és egy asztalt bárhova be lehet tenni és máris otthon érzi magát az ember! Soha nem voltunk elcsüggedve akkor, ha a körülmények nem nyújtották a maximális kényelmet.

A falak elkészülte után a kazánházra hatalmas kéményt építettünk. Büszkék voltunk arra, hogy Pestimrén mienk a harmadik legnagyobb kémény. Úgy építettük, mivel állványaink nem voltak, hogy Mile Lajos bácsi akrobatákat megszégyenítő leleményességgel és ügyességgel először egy, majd kettő, majd három fabakon nyugvó vastalicskára helyezett malteros ládákra állva rakta, falazta a hatalmas építményt, s műve megkoronázásához végül feltette a malteros ládákra a rozoga kétágú létrát is, hogy arról elérve betonozza be szakszerűen, vízzel is ellátva a kéményünk kalapját. Mi a földszintről csendesen és pontosan kiszolgáltuk és figyeltük minden mozdulatát, izgultunk, hogy

valahogy le ne essen és ezért lélegzetvisszafojtva, felesleges beszéd nélkül, sietve kevertük, és húztuk fel neki a maltert, téglát és végül a betont is, segítve őt, hogy nagy művét befejezhesse.

A toldaléképület elkészülte után szépen kitakarítottunk és örvendtünk a szép, frissen meszelt lakásnak néhány hónapig. Gyönyörködhattunk a csempében a fürdőszobánkban, mert valamelyik presbiter felháborodott azon, hogy olajfestékekkel volt körbemázolva a fürdőszoba és ragaszkodott az olcsó csempeburkolathoz, ami el is készült.

Tavaszhoz érkezéskor azonban úgy gondoltuk, hogy jó lenne megoldani az épület fűtését is, mert az öreg olajkályhák időnként olyan lelkesen fűtöttek, hogy attól féltünk, hogy felrobbannak. Így aztán elindultunk radiátorokat vásárolni a központi fűtéshez, ami nem volt könnyű feladat abban az időben, mert ritkán lehetett kapni. A radiátorok megvásárlásával egy időben szereztük be a megfelelő méretű csöveket, csapokat, keringető szivattyút, tágulási tartályt és egyébeket is. A kazánt egy Kölcsey utcában lakó ügyes lakatosmester készítette el. Természetesen az építkezés idejére ki kellett költözni újra a lakásból, hogy a nagy mű gyorsan elkészülhessen. El is készült nemsokára, és mi igen büszkék voltunk rá, amikor a téli hidegben s gyönyörű szép kazánunk a borsodi lignit és a tatai brikett keverékének sűrű fekete füstjét ontotta a szomszédokra és az egész környékre a Mile Lajos bácsi által épített mestermű, a hatalmas kémény segítségével. Én voltam a fűtő. Ki is lehetett volna más? Lelkesen raktam a kazánt, nem csak nappal, de éjszaka is. Kezemről soha nem tudtam tökéletesen lemosni a szénpor és a fűtőolaj maradékait. Egy mozdonyvezető is irigykedve tekinthetett volna két fekete kérges tenyeremre. Naponta begyűjtöttem és szorgalmasan raktam a nagy kazánt tele a tatai brikettel, vasárnap éjjel pedig ezen felül még óránként ellenőriztem a templomban lévő hatalmas olajjal működő kokszkályhát, s igyekeztem arra rábírni, hogy legalább 3-4 C fokra enyhítse

a gyülekezet számára a templom hidegét és vigyáztam rá, hogy valamiképpen fel ne gyújtsa a templomot.

Az egyházmegye vezetősége és lelkészei is izgulva figyelték, persze tisztes távolságból a pestimrei fejleményeket. Évek óta nem szívesen jöttek el Pestimrére az egyházmegye tisztségviselői, mert olyan nehéz küzdelmekbe, sőt, botrányokba torkollott egy egy presbiteri gyűlés, hogy mindenki igyekezett másra áthárítani a látogatás élményét és jutalmát. Nálunk már akkor demokrácia volt. Most pedig csodálkozva látták, hogy szépen folyik a munka, viszonylagos csendben, és békességben. Persze ebben gondnokunk bölcsessége is segített, mert bölcs cipészemberként azt mondta: Testvérek! Ne sokat tanácskozzunk, gyűlésezzünk, mert ahhoz sok idő kell, hanem inkább dolgozzunk. A sok beszédnek egyébként meg sok az alja.

A központi fűtés elkészültével ismét visszaköltözhattünk néhány hónapra a parókiára. Akkor azonban kiderült, hogy a gyülekezeti teremnek és a lelkészlakásnak a parkettáit fel kellene csiszolni, mert felkopott az elmúlt évtizedek alatt és hiányok is voltak a parkettában, mindenütt nagyon csúnyán nézett ki a padlózat. Úgy gondoltuk, hogy ha megjavíttatnánk és fel tudnánk csiszoltatni és lakkoztatni, akkor nem lenne olyan gyakran szükség a gyökérkefére és a padlóviaszra, illetve a padlófényesítésére, vikszelésre sem, ami abban az időben még nagy divat volt, s így a takarítás egyszerűbbé válna. Így aztán megint minden bútort kihordtunk a garázsba, az udvarra és a pincébe, s a gyereket elvittük megint a nagyszülőkhöz, mi kiköltöztünk a konyhában elhelyezett priccse, s néhány hét alatt felújítottuk a parkettát, közben persze megszüntettük a ház előtt lévő düledező teraszt is és a kijáratí ajtó helyére egy ablakot tettünk be, hogy a szél ellen ne kelljen mindenféle rongyokat rakni az ajtó nyílásaiba, repedéseibe.

Hogy ne legyek egyoldalú, és ne csak az építkezésekkel kapcsolatos kalandjainkat ecseteljem, ne csak ilyen napi problémákkal foglalkozzam, hanem végre a lelkiekkel is, bár van még mit írnom az építkezések témakörével kapcsolatosan, fontos, hogy néhány szót mondjak a gyülekezet lelki, szellemi állapotáról is.

Ahogy már említettem odaköltözésünk után hamarosan kiderült, hogy nem csak az épületek romosak, hanem a gyülekezet is. Elég kevesen jártak templomba, általában igen idős emberek, akik a rossz lelkiállapotuk miatt szüntelenül hadakoztak egymással. Az istentiszteletet 10 órára hirdettük meg, amit fél 11-kor el is tudtunk kezdeni. Mindenkit megvártunk ugyanis. Ez volt a szokás. Az idős emberek, akik megmaradtak a gyülekezetből, vitték, hordták a különféle híreket, egymást bántották, és egyértelművé tették, hogy egyetlen lelkészben sem bíznak meg. Keményen és határozottan kellett szólnom arról az igehirdetésekből, hogy a közösségünkben mindenki a békességre, a konstruktív hozzáállásra kell, hogy törekedjen, mindenkinek a megújulást, az épülést kell szolgálni, ha azt szeretnénk, hogy a gyülekezet élete rendeződjön.

Különféle keresztyén csoportok voltak jelen a gyülekezetben. A gyülekezetnek egy része a régóta ott lakó reformátusokból állt, akik dr. Széky Endre nagytiszteletű úr idejére és munkájára emlékeztek nagy szeretettel. Széky Bandi bácsi nagy-nagy szeretettel és hűséggel forgolódott a gyülekezetben. Mindenkit ismert. Eleven közösségi életet tudott kialakítani kedvességével és nagy tudásával. Hatalmas bálók voltak a református kultúrházban, működött a dalárda, a cserkészlet, a nőszövetség. A presbiterek között hat hentes volt, s ezek a kedves (hentes)presbiterek minden évben egy disznót ajándékoztak a közösségnek és vidám gyülekezeti alkalmon vágták le ezeket az állatokat az egyháztagok nagy öröme és épülésére. Teadélutánok, vallásos estélyek, dalárdaversenyek színesítették a gyülekezet életét. Nagy dolog volt ez egy olyan gyülekezeti közösségben, ahol az emberek nagy részének nem volt munkája, nem volt ren-

des lakása, s sokan úgy tartották fenn magukat és családjukat, hogy guberálni jártak a Cséry telepre. Természetesen ezek a régi gyülekezeti tagok szívesen emlékeztek a szép időkre, a bálókra és a színjátszócsoporthoz előadásaira, a dalárda sikereire, de mégis kevesen voltak közülük, akik templomba is jártak, vagy támogatták volna a gyülekezeti életet adományokkal. A nagy reformátusok jó, ha karácsonykor eljöttek az istentiszteletre. Az új világban más formában, de ugyanúgy megtalálták a templom nélkül mindazt, amit addig az egyházban lehetett csak megtalálni. Hiányzott legtöbbször a lelki, szellemi kötődés.

Volt egy másik kör, akik Csia Lajos nyugdíjas lelképásztor közösségéhez tartoztak, aki ugyancsak Pestimén lakott haláláig. Ez a kör egy külön házicsoportban volt együtt minden héten, de a gyülekezettel is vállalta a közösséget. Halála után Sörös Janka testvér irányította ezt a csoportot. Makai Tivadarné otthonában jöttek, jöttünk össze minden kedden.

S volt egy harmadik kör, a bethánisták köre, akik a Bethánia Szövetséghez tartoztak. Ők sem különültek el, de saját kegyességüket erőteljesen és határozottan képviselték a gyülekezetben. Voltak, akik ezért úgy nevezték őket, hogy „a hitlegények”. Sok jót tettek a gyülekezetért. Közéjük tartozott Böszörményi János gondok úr is, akit hitéért megvertek az ÁVO-sok és a hitéért hosszú ideig, több évig, rendőri felügyelet alatt is volt.

De voltak néhányan olyanok is, akik az evangélikus kegyességi irányt követő Trausch Liza által vezetett torbágyi irányzatnak voltak a követői, akik később majd a Bibliaszövetséghez csatlakoztak. Ők leginkább azzal foglalkoztak, hogy kinyomozzák mindenkinél a megszállottságot okozó okkult cselekményeket (asztaltáncoltatás, csillagjósálás...), mert hitük szerint az embernek azt kell megbánni és megvallani először, akkor is ha nem vette észre, hogy okkult cselekmény részese volt, hogy az életét megszálló démonok hatalmából meg-

szabadulva Jézusnak átadhassa a szívét.

Ezek az irányzatok egymással nem nagyon tudtak mit kezdeni, sokszor az érződött, hogy vitatkoznak, hadakoznak egymással, és ez még inkább megrontotta a gyülekezet közérzetét, szellemi egységét.

Nekünk nagyon nehéz volt átélni, hogy egy békés, családias és igényes gyülekezeti közösségből érkezve ilyen környezetben kell naponta küzdenünk és helytállnunk. Szolgálatomat azzal kezdtem Pestimrén, hogy a Jónás könyvét kezdtem el olvasni és azt magyaráztam végig néhány hónap alatt. Olykor erőt vett rajtam az indulat és a keserűség a pártoskodás, a gyanakvás, vagyis a gyülekezet békétlen lelki állapota miatt. Belső küzdelmemet, olykor mély elkeseredésemet jól illusztrálja az, hogy emlékezetes maradt számomra az az istentisztelet, amelyen a prédikációban egyszer Ady, Muszáj Herkules című versét mondtam el harciasan, mint megrázó üzenetet, sokkolva ezzel a gyülekezetet:

Döltömre Tökmag Jankók lesnek:
Úgy szeretnék gyáván kihúynyi
S meg kell maradnom Herkulesnek.
Milyen hígfejűek a törpék:
Hagynának egy kicsit magamra,
Krisztusuccse, magam megtörnék.
De nyelvelnek, zsibongnak, űznek
S nekihajtanak önvesztükre
Mindig új hitnek, dalnak, tűznek.
Szeretném már magam utálni,

De, istenem, ők is utálnak:
Nem szabad, nem lehet megállni.
Szeretnék fájdalom-essen
Bujdosni, szökni, sírni, fájni.
De hogy ez a csürhe nevesse?
Szegény, muszáj Herkules, állom,
Győzöm a harcot bús haraggal
S késik az álmom s a halálom.
Sok senki, gnóm, nyavalyás, talmi,
Jó lesz egy kis hódolás és csönd:
Így nem fogok sohse meghalni.

Nemsokára persze szívem mélyén megszólalt Valaki: Mi a gondod Jónás? Azonnal megértettem, hogy vasárnaponként elsősorban nekem szól az az Ige, amit a gyülekezetnek hirdetek a Jónás könyvéből. Ez a felismerés nagy segítségemre volt. Azonban a valódi, mennyei segítséget onnan kaptuk, hogy Hatvanból ugyanebben az időben elköltözött néhány kedves, hitben járó gyülekezeti tagunk, akik nem találták a helyüket az új környezetükben. Lestyán Pálné gyógyszerész és családja, Kovács Gyula gyógyszerész és családja, dr. Hajdú Csaba fogorvos és családja, Lestyán Pál és felesége Gerák Magdolna aki pedagógus, volt és arra kértek bennünket, hogy időnként jöjjünk össze nálunk, mert nagyon hiányzik nekik is a hatvani családias közösség. Mi is gondoltunk erre, de nem mertük őket erre megkérni. Velük együtt néhányan még Hatvanból is jelezték, hogy eljönnének és el is jöttek ezekre az alkalmakra, amiket aztán szombaton délután tartottunk, előre megbeszélt időpontokban. Az összejövetelek általában d.u. 3 órakor kezdődtek és kb. este 8 óráig tartottak. Az összejövetel elején énekeltünk, igeolvasás, megbeszélés, imaközösség volt a program, amit szabad beszélgetés

követett. Először csak a hatvaniak és az ő ismerőseik jöttek el erre az alkalomra, de mi szépen csendben elkezdtek a pestimreieket is hívogatni. Amikor keresztelőt jelentett valaki, akkor felajánlottuk ezt az alkalmat számára. Különösen akkor ajánlottuk fel, amikor éreztük, hogy a közösségbe való betagozódásra, az Isten Igéjének hallgatására van igény a szívében. Mindenkit megszólítottunk, akinél éreztük, hogy életkorától függetlenül fiatalos, nyitott a közösség vállalására.

Nehéz és küzdelmes időszak volt ez. Pénteken még mindenkihez elkerékpároztunk, mindenkinek személyesen szóltunk, aki megígérte, hogy eljön. Szombaton nagytakarítás, süteménykészítés, teafőzés tartozott az előkészületek közé, hogy megfelelően tudjuk fogadni a kis gyülekezetet a lakásunkban. Délután Balázs fiunkat igyekeztünk időben elaltatni, hogy nyugodtan tudjuk fogadni a vendégeket. A vendégek gyermekeit, a csecsemőket is bevittük csendben a mi gyermekszobánkba, hogy nyugodtan tudjunk együtt lenni. Az összejövetel után este elkezdtünk újra takarítani, rendet rakni, feleségem elkezdte főzni a vasárnapi ebédet én pedig éjszakára félrevonultam a ház valamelyik csendesebb sarkába, hogy készüljek a vasárnapi prédikációra.

Húszan, harmincan voltunk együtt egy-egy ilyen alkalmon a lakásunkban. Az idő múlásával a hatvaniak száma csökkent, a pestimreiek száma pedig növekedni kezdett. Elkezdődött a gyülekezet újjáépülése, ami a mai napig meghatározza a gyülekezet életét. Többen jutottak hitre ezeken az alkalmakon, akik később a gyülekezet szolgáló tagjaivá, presbitereivé lettek.

A nyárfáink

Amikor Pestimrére kerültünk, akkor nem csak az volt a gondunk, hogy a templomkert igen elvadult állapotban volt, hanem az is, hogy a templom körül,

a rossz drótkerítés mellett közvetlenül, tizenhárom, több, mint 20 méter magas nyárfa állt. Ezek a nyárfák valószínűleg még a templom építése idején kerültek oda. Dekoratív volt ez a nyárfasor és bizonyára a szélről is óvták egy ideig a templom épületét, de a fák elöregedtek, s akkorra amikor mi megérkeztünk, némelyik annyira beteg volt, hogy hamarosan ki is száradt. Előfordult, különösen a böjti szelek időszakában, hogy egy-egy ilyen öreg nyárfa hatalmas, leszakadó ága összetörte a templom tetőzetét, sőt az is előfordult, hogy e nagy fák közül egyet-egyet a szél kidöntött tövestől. Elhatároztuk tehát, hogy megpróbálunk megszabadulni tőlük. Néhány nyárfát magunk vágtunk ki, de mivel kedves presbiterünknek, Budai bácsinak az édesapját is egy nyárfa ütötte agyon, ezért az asszonyok rosszallásának engedve inkább más módot igyekeztünk találni arra, hogy nyárfáinktól megválhassunk. Hosszas keresés után, ismerőseink segítségével, Vácszentlászlón találtunk egy olyan favágó csapatot, akik nemzetközi favágó versenyekre, sőt, favágó világbajnokságra is jártak. Nem ijedtek meg egy ilyen feladattól! Sőt! Hívásunkra jöttek lelkesen, segítőkészen, fűrészekkel és baltákkal felfegyverezve, és elkezdték kivágni ezeket a hatalmas fákat. A közelben lévő villanyvezetékekben, épületekben nem tettek kárt, a Nemes utca (akkor még Vörösfény utca) forgalmát nem zavarták meg a kidőlő fatörzsek. Reggel 6-kor kezdték a munkájukat és 9 órára kb. 200 mázsa fa, felvágva ott volt egy halomba összerakva az udvarunkon. Ez a nagy mennyiségű fa jó szolgálatot tett a fűtési idényben, én pedig a szerény lelkészi fizetésemet megnővelhettem azzal, hogy laskagombát termeltem segítségükkel a templomkertben.

A gyülekezeti terem és a lelkészlakás átépítése után még voltak apróbb munkálataink, amiket el kellett végeznünk. Egy alkalommal lecseréltük és átraktuk a paróchia cserepeit, mert amikor a német csapatok felrobbantották a templomot, az épület felrobbantásakor megsérült a paróchia tetőzete is. Éppen ónos eső esett, amikor valamelyik presbiterünk rátalált a több ezer darab bontott cserépre. A jeges, havas cserepeket gyorsan teherautóra raktuk és hazaszállítottuk, hogy

a paróchia palatetejét átcsererepezhessük. Az épületet azután tavasszal kívülről átvakoltuk, beszíneztük. A régi vakolat leverésénél Balázs fiam is sokat segített, aki már 3 éves volt ekkor. Jól állt az ő kezében is a kőműveskalapács. Ugyancsak segítségemre volt, amikor szabadidőmben a szobákat igyekeztem magam kifesteni, Ő is kaparta, csiszolta, glettelte velem együtt a falakat.

Figyelmünket azonban nem vonta el semmi a templom épületéről sem. Nagyon szép temploma volt hajdanán a gyülekezetnek, amit a németek lelketlenül felrobbantottak 1944-ben. Semmi nem maradt belőle. Az után robbantották fel, amikor a gyülekezetnek éppen sikerült az utolsó bankkölcsönt is visszafizetni, amit a templom építésére felvett. Nemsokára a Református kultúrház épületét is elvették, így a gyülekezet teljesen épület nélkül maradt. Isten gondviselése által azonban a gyülekezet ajándékba kapott a svájciaktól egy fatemplomot, s ebben a barakktemplomban tarthatták az istentiszteleteket évtizedeken át. Szerették volna a gyülekezet tagjai újra megépíteni a régi templomot, de a Tanácstól nem kaptak építési engedélyt rá. Részben azért nem adtak rá építési engedélyt, mert abban az időben nem volt elég építőanyag, másrészt azért, mert az akkori felfogás szerint úgy gondolták a hivatalokban, hogy az egyház, mint a múlt káros öröksége és az emberi butaság terméke már idejét múlt intézmény, már megszűnőben van, így teljesen felesleges újra templomokat építeni. Maradt tehát a svájciaktól kapott fatemplom, amit Ravasz László püspök Tildy Zoltán köztársasági elnök jelenlétében szentelt föl. A gyülekezeti tagok, tornyot ugyan nem építhettek, mert ez a rendszerváltásig tiltott volt, de dacból mégis feltettek a fatemplomra egy kis suta tornyot a tető közepébe, amit mi nevetve csak tyúklábnak, vagy griffmadárcombnak nevezünk. Ott díszlett a fatemplomon, majd ez a kis torony felkerült az 1966-ban felépült új templom bejárata fölé is.

A presbiterek a hatóságok elutasító határozatába nem nyugodtak bele, nem fogadták el, hogy a gyülekezet nem építheti meg a régi szép templomát ami

a település első temploma volt és szépségével a település díszé, nevezetessége is. Török Lajos presbiter vezetésével, persze a lelkipászor tudta nélkül, mert nem akartak neki kellemetlenséget okozni, kérvényezték a legfőbb fórumon, Kádár János titkárságán, a templom építésének engedélyezését. A Fehér Házból a válasz nem késett! A gyülekezet hamarosan engedélyt kapott a templom felépítésére. Sikerült is gyorsan felépíteni az új templomot, természetesen torony nélkül, mert torony építésére még mindig nem kaptak, nem kaphattak engedélyt. A gyors és olcsó munka érdekében jónéhány munkafázist kihagytak, illetve leegyszerűsítettek. Jó lesz az úgy is! – mondták, bizonyára a nemes református hagyományoknak engedve. Ilyen volt az a hiba, ami később gondot okozott, hogy a falakat támasztó pilléreket, csak a falak 2/3-ig építették meg, és az is, hogy a fából készített tetőszerkezet boltívet formázó ácsolata, ami széldesz-kával és nádhálóval volt borítva és vékonyan bevakolva, csak szögekkel volt összeerősítve. Ezek a szögek, bármennyire is nagyok voltak, a nagy fesztávú tetőt természetesen nem tartották össze szilárdan. Egy nagy téli hóesés néhány év múlva az egész tetőszerkezetet megmozdította, megroppantotta és az nagy súlyával mindkét oldalon végigrepesztette a támasz nélkül felépített falakat.

A bajt látva hívtunk statikust, építész, hogy adjanak szakvéleményt a templom állapotáról. Nagyon lelkiismeretesen megcsinálták a szakvéleményt, s azt mondták, hogy lehet, hogy még száz évig is állni fog így a templom, de az is lehet, hogy egy nagyobb teherautó kicsit gyorsabban elmegy előtte az utcán, és az okozott erős rezgéstől az épület összedől.

A statikai vélemény után arra az elhatározásra jutottunk, - ezt tanácsolták a szakemberek is - hogy a megroppant falakat egy vonószerkezettel összehúzzuk.

Ebben az időben jött be a hivatalba egy fiatalember, hogy gyermekének a keresztelőjét bejelentse. Kedvesen kérdezősködött a gyülekezet élete felől. Megkérdezte,

hogy milyen gondjaink vannak. Elmondtuk neki, hogy szeretnénk a templomot megerősíteni statikailag, de a munkálatok elvégzésére olyan árajánlatot kaptunk vállalkozóktól, amit most nem tudunk kifizetni. Körbejárta a templomot és azt mondta: Vegyék meg az anyagot és én egy hétvégén a barátommal megcsinálom ingyen, mert gépészmérnök vagyok és minden szerszámom megvan ehhez a munkához.

Valóban így is történt. Megvásároltuk az anyagot. Az anyagvásárlás után az egyik gondunk az volt, hogy a 30 milliméteres átmérőjű és 6 méteres vonórudak végére jobb illetve balmenetet kellett vágni, hogy a középen lévő csavarokkal össze tudjuk húzni a falakat. Sehol nem találtunk olyan esztergapadot, amibe be lehet fogni egy 6 méteres acélrudat, mivel a nagyobb esztergapadok maximum 3 méter hosszúságú anyagra vannak megalkotva. Böszörményi János gondnok úrnak az az ötlete támadt, hogy bemegy régi munkahelyére és megkérdezi régi munkatársait, hogy tudnak-e valamit tanácsolni, esetleg tudnak-e rajtunk segíteni. A munkatársak nevetve azt mondták, hogy ne keseredjünk el, egy liter pálinkáért kibontják az üzem falát mert így könnyen rávágthatják a 6 méteres rudakra a menetet. A munka után haza is hozzák az elkészül vonórudakat. Így is történt. Egy hétvégén el is készült a templom épületének stabilizálása. A munkadíj néhány ezer forintba került, mert egy embert még hívnunk kellett, aki segített a munkálatoknál.

A falak stabilizása ilyen módon anyagköltséggel együtt néhány tízezer forintból megoldódott. Igaz, nem volt túlságosan esztétikus látvány a sok vonórúd és nem is jelentett teljes biztonságot, hiszen az építési hibát nem szüntette meg teljesen, de mindenképpen biztonságosabb lett az épület.

Isten gondoskodott rólunk. Egy pillanat alatt megoldódott az a probléma, ami

olyan sok álmatlan éjszakát és olyan sok izgalmat jelentett számunkra.

Egyik alkalommal kedves gyülekezeti tagunk, Fürjesi néni, aki özvegyen, kisnyugdíjasként egyedül élt a Póth Irén utcai kis házában, üzent, hogy szeretne adományt adni az őrbottyáni szeretetotthon részére. Néhány nap múlva felkerestem. Amikor a tárgyra tértem, akkor kedvesen fogadott és kihúzott az ágya alól egy papírdobozt, ami színültig volt ezerforintosokkal. Erre gondoltam – mondta - ezt szeretném adományként odaadni. Megrendülve néztem rá, mert nem volt gazdag, gyakran árult a piacon petrezselymet és egyéb terményeket, hogy pótolja a kis nyugdíját. Visszautasítani nem volt jogom, mert hittel és nagy szeretettel ajánlotta fel ezt az adományt. Miután megköszöntem csendesesen csak annyit mondtam neki: Ilonka néni! Olyan nagy gondot jelent az, hogy a kerítés a templom körül annyira rossz, hogy már nem érezzük magunkat biztonságban, nagyon rendetlenné teszi a templom környékét is. Hol a nyárfák dőltek be és szakították, törték össze, hol egy autó ment neki és az szakította be, máskor pedig a nagy vihar döntötte ki az utcán álló hatalmas akácát, és sz összetörte a templomkaput és a mellette lévő kerítést. Nagyon fontos lenne új kerítést építeni. Szebben nézne ki a templomunk is egy rendes kerítéssel! Adhatna a kerítésünk átépítésére ebből az összegből valamennyit. Szó nélkül kivett egy marokra való ezerforintost a dobozból és mosolyogva odaadta a kerítésépítés céljára. 300 000,- Ft volt ez az összeg. Gyorsan megkezdtük a templomkerítés építésének előkészítését. Először Makovecz Imre építész kerestük meg, hogy egy olyan kerítést tervezzen nekünk, amelyhez hozzátartozik egy kb. tiszavidéki jellegű harangláb is, ha már tornyot nem építhetünk, hogy a harangok is méltó helyre kerüljenek torony hiányában. Egy szép, stílusos harangláb még látványossága is lehetne Pestimrének!

A Makovecz tervezőcsoport el is vállalta, s 25 000,- Ft-ot kért a tervekért, amit a presbitérium soknak tartott. Azt mondták: Ennyi pénzért egy házat szoktak

A lelkipásztor a dolgozókkal

tervezni, nem egy kerítést. Így a Makovecz terveket el kellett vetni. Ekkor Nagy Béla Ybl díjas építészhez fordultunk, aki jutányos áron, majdnem ingyen megtervezte a kerítésünket. Megvettük a vasat, amit egy kedves gyülekezeti tagunk lakatos barátja elkészített a tervek szerint, Balogh Lajos ügyes presbiter testvérünk meghajlítottatta az íveket, s egy mindenhez értő lakatos testvérünk meggyalulta és méretre szabta a kerítés deszkáit, így a késő őszi időben elkezdve az építési munkát, december közepe után elkészült a kerítésünk is. Urunk olyan kegyelmes volt hozzánk, hogy még december 20-án, az éjszakai fagyok után is, +20 C fok volt a nappali hőmérséklet, így nyugodtan tudtunk dolgozni az építkezésünkön.

A kerítés építésének időszaka után mindenki nagy öröme hamarosan Pestimrére is vezetni kezdték a földgázt. Lehetett csatlakozni a vezetékhez és a fűtést át lehetett állítani a szénfűtésről a gázfűtésre. Természetesen mi is szerettük volna, ha a földgáz a gyülekezeti házban és a templomban is biztosítaná a meleget. OTP kölcsönt vehettem fel saját nevemre a földgáz bevezetéséhez, így a munkálatokat rendben elkezdhettük.

A paróchiára is és a templomba is sikerült bevezetni a gázt. Böszörményi János gondnok úr különböző úton-módon szerzett nyolc kimustrált konvektort, amikkel fűteni is lehetett a templomot. Nem volt egyszerű konvektort vásárolni, mert kereskedelmi forgalomban még nem lehetett fűtőtesteket kapni folyamatosan, és megfizetni sem tudtuk volna. Így használt konvektorokat építettünk be. Ettől kezdve már nem használtuk a hatalmas szenes kazánt, nem ontotta naponként a hatalmas kéményünk a fekete füstöt, a kokszkályhából készített hatalmas olajkályhát is nyugdíjaztuk, s a templomban az istentiszteleteinken is kellemes melegben lehetett együtt a gyülekezet.

Természetesen a gáz bevezetése után szükségessé vált a templomunk belső

festése is. Nagyon kopottak, piszkosak voltak már az eredetileg kéesszürkére festett falak. Leszereltük a falakon lévő neonarmatúrákat és visszaraktuk az eredeti kovácsoltvas lámpákat és azután kifestettük a templombelsőt.

Tervek a templom átépítésével kapcsolatosan

A rendszerváltás időszakában és azután is sokszor álmodoztunk arról, hogy az átmenetileg stabilizált, de nem szép templomunkat átépítsük. Sokféle elképzelésünk volt azzal kapcsolatban, hogy milyen is legyen majd a templomunk. Békési Sándor, kedves gyülekezeti tagunk, aki grafikusként kereste abban az időben a kenyerét, és lelkesen támogatta munkánkat, sok rajzot készített arról, hogy hogyan lehetne stílusossá és egyedivé tenni templomunkat.

Egy alkalommal megkértük az egyik építésztervezőt, hogy készítsen egy olyan látványtervet, amelyik olyan templomot ábrázol, amelyben minden együtt van a templom épületén belül. Megtalálhatók benne a gyülekezeti termek, a kiszolgáló helységek (konyha, raktár, vizesblokkok...), a lelkészlakás, pince, gépkecsitároló és néhány vendégszoba is. Azt szerettük volna, ha az épület minden funkcióval rendelkezne, ami szükséges a mindennapokhoz, s a templomtér az alkalmakhoz igazítva könnyen bővíthető, ill. szűkíthető lenne. A látványtervek el is készültek, az építési költség akkori áron 46 millió forint lett volna. Pénzünk nem volt, csak álmaink, így aztán nem valósult meg belőle semmi. Ez inkább csak előtanulmány volt a későbbi építkezéshez.

Korábban arra is gondoltunk, hogy a baranyai, vagy más gyülekezetek templomaiban, esetleg valamelyik múzeumban elfekvő festett kazettákat a mi templomunkba be kellene építeni és templomunkat így megszépíteni. A templom a felszerelt, beépített kazettákkal kiállítóhely lehetne, s mindig megtekinthető lenne a nagyközönség számára is, ugyanakkor Pestimre nevezetességei közé is tartozhatna

egy ilyen megoldás. Fel is vettük a kapcsolatot Szabó Julianna muzeológussal, de nem tudtuk megvalósítani ezt a tervünket sem.

Kárpótlás

A rendszerváltás után elkezdődött az egyházközségek kártalanítási folyamata. Gyülekezetünk területén 9 szeretetotthon volt, amelyeket még a háború előtti időszakban a Szeretetszolgálat vett át és 1947 után pedig államosítva lettek. Ezeknek kárpótlását, hiába reménykedtünk, hisz egyszerű gyülekezeti tagjaink adományából, hagyatékából származtak, a Református Egyház Szeretetszolgálatára kapta meg. Egy épület, a Rákóczi u 56. sz. alatt ma is egyházi tulajdonban van.

A gyülekezet tulajdonában 1950-ig egyedül a Református Kultúrház épülete volt, amit elvettek a gyülekezettől 1950-ben, s aminek kárpótlási összege most a gyülekezetnek járhatott vissza. Amikor elérkezett a pillanat, hogy a kárpótlás összegével kapcsolatosan tárgyaljunk az ezzel megbízott államtitkárral, akkor a kultúrházért 10 000 000,- Ft kártérítést ajánlottak fel. Többet szerettünk volna kapni, de azt mondta az államtitkár, hogy amennyiben nem fogadjuk el ezt az összeget, akkor majd csak kb. 10 év múlva térhetünk vissza a kárpótlás kérdésére. Így elfogadtuk a felajánlott összeget.

A kárpótlási összeg gyors és hatékony felhasználás érdekében már készítettünk terveket. Először a paróchia, majd a templom átépítését határoztuk el. Azért kezdtük a paróchia átépítésével, mert szükséges volt egy olyan gyülekezeti termet kialakítani, amit a templom építése alatt istentiszteleti célra használhatunk, másrészt pedig azért, hogy a különféle munkaágak, gyermekmunka, ifjúsági munka, gyülekezeti ünnepélyek, előadások, szeretetvendégségek számára a helyiségeket kialakítsuk. Úgy gondoltuk, hogy ha a gyülekezeti ház elkészül, akkor folytathatjuk a munkát a templom átépítésével. Tudatában voltunk annak, hogy a tapasztalat azt bizonyítja,

hogy érthetetlen módon a gyülekezeti házak, a lelkészlakások igen nehezen készülnek el, míg a templom biztosan felépül. Hiába van szép temploma egy gyülekezetnek, ha nincs megfelelő élettere. Így megértettük, hogy a templomot nyugodtan hátrébb lehet sorolni az építési feladatok sorában.

Szabó Imre veszprémi statikus tervező (dr. Szabó István püspök úr testvére) vállalkozott a tervek elkészítésére és az építkezés szakszerű levezetésére is. Ő a tervek statikai részével foglalkozott és a kivitelezési terveket készítette el folyamatosan, de az épületek arculatát neves, sok szép épületet tervező kolléganője Lóhrman Mária zirci építész készítette. Mindketten minden ellenszolgáltatás nélkül készítették el a terveket, és készségesen segítették, ellenőrizték az építkezés munkálatait minden fázisában.

A gyülekezeti ház építése 1996 tavaszán kezdődött el. A munkákkal a péceli Hurám Kft-t bíztuk meg, olyan feltételekkel, hogy minden munkát, amit mi háziilag el tudunk végezni, azt ránk hagyják. A lelkészcsalád részére a gyülekezet bérelt egy lakás, ahová át kellett költözni az építkezés idejére. Először ugyan a presbitérium úgy vélekedett, hogy a lelkészcsalád maradhat a lelkészlakásban az építkezés alatt, de hamarosan kiderült, hogy a betontálca zsuzuzása olyan erős kell, hogy legyen, hogy a lakás minden négyzetméterében legalább egy méretes alátámasztásra lesz szükség, s egy eső olyan mértékben áztatja el a lakást, hogy szinte semmi nem marad szárazon. Így aztán bútorainkat kivittük a garázsba, pincébe, templomba, gyülekezeti tagok pincéibe, padlásaira és mi pedig átköltöztünk a bérelt lakásba.

Úgy egyeztünk meg a vállalkozóval, hogy a bontásokat magunk végezzük. Kitűztük a tetőzet bontásának idejét. A meghatározott időben mintegy hetven gyülekezeti tag jött össze. Néhány óra alatt lebontották a gyülekezet tagjai a tetőt és rendben elrakták a bontott anyagokat. Kántorunk Sugár Lajos, aki ács volt és Dobos András, aki ugyancsak ácsok mellett dolgozott, bontották szak-

szerűen a tetőszerkezetet. Bontás közben láttuk meg azt, hogy mennyire időszerű volt a tetőszerkezet lebontása. Korhadtt gerendák, elektromos tűz nyomait hordozó faszerkezetek kerültek elő szinte mindenhol.

A bontás után elkezdődött az épület tetőszerkezetét hordozó betontálca zsaluzása. 40 m³ (kb. 150m²) beton került a falakra, amelynek a teljes vasalását mi készítettük el a presbiterekkel, csak a zsaluzást készítette el a vállalkozó. A betont betonpumpával nyomtuk fel a falakra, amelynek megszilárdulása után az ácsok elkezdték az új tetőszerkezet kialakítását. A tetőtérbe került fel a lelkészlakás, ahová egy újonnan épített lépcsőházból lehet felmenni. A földszint teljes egészében gyülekezeti célra lett kialakítva: Iroda, irattár, előszoba amelyből nyílik egy nagy és egy kis gyülekezeti terem, mellékhelyiség, gyülekezeti konyha, vendégszoba fürdőszobával. Az építkezéshez hozzátartozott, hogy kicseréltünk minden nyílászárót, a teljes központifűtés-rendszert, a teljes vízvezetékrendszert. A régi parkettát, amely az építkezés során teljesen tönkrement az ebben az időszakban lezúduló sok eső miatt, felszedtük és kidobtuk, s az épület belső részéről a fertőzött talajt 30-40 cm mélyen kitermeltük és az egész belső teret teljes egészében vízzáró szigeteléssel szigeteltük.

A villanszerelés munkáját Pécsy Gábor, akkori gondnokunk vezetésével készítettük el az egész házban. A tetőtérben lévő 300 négyzetméteres lambéria burkolatot Kondor Károly presbiter vezetésével készítettük el, sokszor még az éjszakai órákban is dolgozva rajta. A tető cserepezését a gyülekezet tagsága, a fiatalok és idősek végezték. A kényes helyeken, ahol a cserepeket vágni illeszteni kellett és felszegezni Czellahó Ágnes tanárnő vezetésével végezte a gyülekezet. A nagy munkánál, amikor negyvenen is dolgoztunk az épületen, a Czellahó család biztosította az ebédet számunkra. Czellahó néni nagy szeretettel készítette el a dolgozó csapatnak a finom ebédeket.

A tavasszal, májusban elkezdett nagy munkát novemberre fejezte be a gyülekezet, és a lelkipásztor családjával november 7-én tudott visszaköltözni a felújított parókiára. Az építkezés gyors lebonyolítása azért is fontos volt, mert a lelkészcsalád számára kibérelt házat eladták a tulajdonosai és záros határidőn belül ki kellett költözni belőle.

A kárpótlásul kapott 10 000 000- Ft-ból több mint 20 000 000-Ft-os értékű építkezést tudtunk megvalósítani. A kapott pénzt megdupláztuk, vagy megháromszoroztuk a jó munkaszervezéssel, a gyülekezet lelkes munkájával.

Természetesen még mindig nem készült el minden. A lakásban is és a gyülekezeti részekben is betonlajzat volt mindenütt, mert a parkettázásra már nem volt fedezet. Így a reggeli takarítás után néhány órával minden bútoron, minden ruhán és edényen vastagon állt a finom betonpor, egészen addig, amíg nem tudtunk egy egészen olcsó szőnyegpadlót vásárolni és leteríteni mindenhova. A járólapos, csempés burkolatokért pedig magunk jártunk, hogy a legkedvezőbb áron tudjunk vásárolni, lehetőleg jó minőségű maradék járólapokat és csempéket, amiket saját kocsim csomagtartójában szállítottam haza a város különböző pontjairól.

A bibliai mondás az én életemben is igazzá vált, az, amelyik a beteg gyermek apja szájából hangzott fel, mint vallomás: Hiszek, Uram, légy segítségül az én hitetlenségemnek! Én is hittem, lelkesedtem, de nem annyira, hogy ne betegedjek bele az éveken át tartó sok izgalomba, feszültségbe amiben éltem a sok hitetlenségem miatt. A betegségem először rossz közérzettel kezdődött, aztán erősen fogyni kezdtem. Amikor elmentem az orvoshoz (mert lejárt a jogosítványom), akkor kiderült, hogy a vérnyomásom is nagyon magas. Szedtem rá a gyógyszereket, a vérnyomáscsökkentőt, de egyre csak fogytam, kezeim olyan

mértékben kezdtek el remegni, hogy nem tudtam leírni a nevemet. Szerencsére nem kézzel írtam a prédikációimat, hanem írógéppel és számítógéppel, így ez a betegség készüléseimben nem zavart. Az OTP-ben viszont nem fogadták el az aláírásomat, mert soha nem sikerült ugyanúgy papírra vetni a betűket. A gyengeség miatt teljesen dekoncentrált lettem. Képtelen voltam bárkivel is néhány percnél hosszabb ideig beszélgetni. Az istentiszteletek, a temetések előtt mindig el kellett mondanom magamnak néhányszor, hogy 20-25 percet kell kibírni, ez nem nagy dolog! Nem adhatom fel, mert három kiskorú gyermekem van, akikről gondot kell viselni. Betegségemmel sem terhelhetem a családomat. Így hát összeszedtem minden erőmet és próbáltam talpon maradni. Emlékszem, hogy Kelenföldön prédikáltam nagy gyülekezet előtt, s az istentisztelet kezdeté előtt pontosan megterveztem minden mozdulatomat, hogy el ne ejtsem a Bibliát, vagy az énekeskönyvet és végig tudjam mondani az igehirdetést. Olyan gyenge voltam, hogy 50-100 méternyi utat is csak erős elhatározással tudtam megtenni. Egyik alkalommal Böszörményi János testvérem az új vérnyomásmérőjét szeretne volna rajtam kipróbálni, amit nem tudtam megakadályozni. Amikor megmérte a vérnyomásomat, akkor azt mondta, hogy: Amikor nekem így ver a szívem, akkor én rosszul vagyok. Olyankor ki szoktam menni a templomból. Azt válaszoltam neki, hogy én nem vagyok rosszul, s bízom a szívemben, hogy tudja mit csinál. Az orvosnak elmondtam legközelebb, hogy János bácsi milyen diagnózis állított fel, amin nagyot nevetett, hiszen János bácsinak néhány elemi végzettsége volt és fiatalon cipészként, majd lakatosként kereste a kenyerét. De, amikor menni készültem a rendelőből, akkor mégis azt mondta, hogy: Azért csináljunk egy ÉKG-t. A vizsgálat után az orvos is megállapította, hogy János bácsinak valóban jó volt a diagnózisa, össze-vissza ver a szívem. Adott a vérnyomáscsökkentő gyógyszer mellé egy kis szívritmust segítő, szabályzó gyógyszert is. Az állapotom pedig nem javult, hanem romlott tovább. Az egyházmegye főjegyzője is voltam ebben az időben, többször kellett különféle feladatokat vállalnom, s éreztem,

hogy mindenki csodálkozik azon, hogy milyen furcsán viselkedem. Senki nem gondolta, hogy beteg vagyok, a gyülekezet tagjain kívül, hanem inkább azt feltételezték, hogy valami időtlenség lett rajtam úrrá. Nagyon szégyelltem ezt a helyzetet és egy kicsit zavart is az időnként megnyilvánuló szeretetlenség és részvétlenség, de nem tehettem ellene semmit. Egyszer aztán a Szemere telepen voltam, ahol Kiss László lelkésztestvérem orvos felesége azt mondta: Te neked a pajzsmirigyeddel van gondod! Gyere el hozzám és megnézem. Én zavartan csak azt válaszoltam, hogy nekem talán nincs is pajzsmirigyem, mert én még azt nem észleltem, nem találkoztam vele, de aztán elmentem a vizsgálatra. A nagytiszteletű asszony azonnal megállapította, hogy kb. négyszeresen működik túl a pajzsmirigyem. Elküldött a klinikára, ahol egy szigorú professzornő azt mondta, miután megvizsgált, hogy még három hónapom van, ha nem kezeltetem magamat. Mondtam neki, hogy legyen tekintettel arra, hogy most lesz a konfirmáció, a pünkösöd, meg sokféle más feladatom is van. Ő azonban legyintett és nem tárgyalt. Így aztán sikerült a pajzsmirigyet jobb belátásra bírni, a vérnyomást és a ritmuszavart ugyan nem. S attól kezdve már annyira nem lelkesedtem a munkásruháért, a pufajkáért, a lapátért és a kőműves kalapácsért, de talán nem is volt már olyan mértékben szükség az ez irányú lelkesedésemre, mint az első 20 évben. A nehezén túl voltunk! A gyülekezet megerősödött és már könnyebben mentek a dolgok. Elég volt az a feladat, amit a gyülekezetben lelkipásztorként kellett végeznem.

Mindeközben elkezdtek a templom statikai megerősítését. Először a rosszul megépített támfalakat kellett lebontani és újjáépíteni. A támfalak bontása elég nehéz feladat volt, mert ugyan szakszerűtlenül építették meg, de nagyon erős cementhabarccsal falazták fel, amit igen nehéz volt lebontani. Vésőgéppel kellett minden téglát kiemelni. Mi pedig vigyáztunk minden téglára, mert arra törekedtünk, hogy a beépített jó minőségű békebeli téglát megmentsük. Tudtuk, hogy később még szükségünk lesz minden egyes téglára. Minden pillér bon-

tása ezért napokat vett igénybe. A bontott téglát a gyülekezeti tagok, betévedt hajléktalanok és idejükkal semmi hasznosat kezdeni nem tudó munkanélküliek tisztították meg. Az utóbbiaknak, a hajléktalanoknak és a munkanélkülieknek, órabért fizettünk a munkájukért, hogy így is segítsünk nekik a kilátástalan helyzetükben.

Minden pillér lebontása után mély alapot ástunk az új pillérnek, ha jól emlékszem 180 cm mélységben. Az alapba olyan vasalatos szerkezetet készítettünk, amely a falak mellett haladt az épület betonkoszorújáig, amit a tető megbontásával átfúrtunk, hogy az új vasbeton pillér szervesen belekötődjön a földembe. Minden pillérnél kialakítottunk egy templomtérbe benyúló vasbeton tartókonzolt, amelyre a leendő tető gerendája kerülhetett. Amikor a vasalás elkészült, akkor jött a kőműves, aki a dísztéglát rakta zsaluként, mi pedig kevertük, hordtuk a betont a pillértesthez. Egy egy pillér elkészítése átlagosan tíz napot vett igénybe, amiben benne volt a bontás, vasalás és a betonozás. A betonozást folyamatosan egy munkafázisban kellett csinálni, hogy a beton együtt dolgozzon, így általában szombatonként, 35-40 fokos melegben folyt a munka reggel 7-től este későig, sokszor este 10 óráig is. Amikor elkészült a pillér, akkor este ki kellett takarítani a templomot, rendet kellett rakni, hogy az istentiszteletet ne zavarja az építkezés miatt felgyülemlett sok piszok, por. Végül mind a tíz pillér elkészült, amelyek olyan stabilak, hogy falak nélkül is képesek megtartani a leendő tetőszerkezetet.

Természetesen az élet ment tovább! Böszörményi János és néhány presbiter elhatározták, hogy a templom újjáépítésébe is belevágnak. Pénzünk ugyan nem volt, csak lelkesedésünk. Jöttek egy nap ásókkal, csákányokkal és lapátokkal a presbiterek, hogy a németek által felrobbantott 30 méter magas torony alapjait a templomban feltárják. Ástak egy igen nagy gödröt a templom bejáratánál, amelyben láthatóvá is lettek a régi torony alapjai. Egy ideig befedték deszká-

val, majd Szabó Imre építész testvérünk irányításával, Kürti István építész testvérünk felügyelete alatt, a presbiterek elkezdtek az új torony vasalását elkészíteni. Amikor a vasalás egy szakasza elkészült, akkor először kiöntöttük a torony betonalapját, majd a bontott békebeli, jól kiégetett téglákból elkezdtuk építeni a toronytestet. Amikor eljutottunk a karzatlemez magasságába, akkor a presbiterek körül vették a templom falát, hogy a karzat vasbeton lemeze majd a kivésett horonyba illeszkedhessen. Sokat segített Nagy Szilárd, akinek éppen akkor nem volt munkája, jött és véste véste a falakat. A zsaluzat elkészítése után a presbiterek elkezdtek a karzat padlózatát, mellvédjét bevasalni a Szabó Imre mérnök úrtól kapott tervek szerint. A vasaláshoz természetesen, ahogyan mondtam is, már elkészült a zsaluzat is, amely alkalmas volt arra, hogy a több tonnányi híg betont megtartsa. Amikor mindenütt elkészült a vasalás akkor bekerült a födémbe az elektromos vezetékek csövezése is, s akkor jött a betonpumpa és elkészítettük a betonlemezt a megbízott kőműves irányításával és segítségével. Kis Sándor, Kürti István, Böszörményi János és Pécsy Gábor gumicsizmában térdig álltak a betonban, simították a karzat járófelületét, hogy síma és vízszintes legyen.

A karzat betonlemeze december 22-re kötött meg annyira, hogy december 23-án le lehetett bontani a zsaluzatot és gyorsan ki lehetett takarítani a templomot a karácsonyi ünnepi alkalmakra.

Amint javult az idő folytattuk tovább a torony építését. Pénzünk ugyan nem sok volt, de volt valamennyi bontott téglánk és határtalan lelkesedésünk. A napi sóder és cement mennyiséget mindig meg tudtuk venni, ez biztosította a munka folyamatosságát. Nem állítottuk meg a munkát, mert úgy gondoltuk, hogy a torony valójában nem lényeges része a templomnak, így ha elfogy a pénzünk, akkor bármikor megszakítható az építkezés, ezért szorgalmasan folyt a munka

tovább. Bent a templomtérben nem zavaró egy félbemaradt torony, egy kis virággal, dekorációval el lehet takarni, a tetőn kívül pedig ideiglenesen, akár hosszabb időre is lefedhető, egy nagyobb vas vagy falemezzel letakarható addig, amíg folytatni lehet tovább a munkát.

A toronytest épült. Elértük a mennyezetet és kibontottuk, hogy a tornyot tovább tudjuk építeni. Ebbe a magasságba már nehéz volt felhúzni a betonnal teli vödörket, ezért Kürti István testvérünk hozott valahonnan egy elektromos felvonót. Ez nagy segítség volt. Igaz, egyszer-egyszer visszazuhan egy betonnal teli vödör a földszinten lévőkre, de Isten megőrizte azokat, akik éppen ott dolgoztak, nem történt nagyobb baleset.

Amikor felértünk a harangok számára elkészített szinthez, akkor kialakítottuk a harang tartószerkezetét és felhúztuk rá a harangokat. Megható alkalom volt. Elénekeltek ott a torony tetején a 264. éneket és imádságban hálát adtunk Istennek, hogy megsegített bennünket mindez ideig.

A torony vakolását, a dísztéglák felrakását egy Viskről érkezett kőművesbrigád végezte el. Ők a munkadíjuk tizedét ajánlották fel adományként az építkezésünk támogatására.

A toronytestre a tervezőnk Lohrmann Mária egy olyan toronysisakot tervezett, amelyik négy fiatoronnyal ékeskedik, emlékeztetve a gyülekezetet az eredeti szép, karcsú harminc méter magas toronyra. Ebben az időben a tervezőnő súlyos beteg édesapját ápolta, így átadta a munkáját teljesen Szabó Imre mérnök úrnak, aki a torony minden részletének építését felügyelte és a kiviteli terveket a szükséges időpontokban rendelkezésünkre bocsátotta. A gondunk így csupán az volt, hogy még nem találtunk ácsokat, akik vállalták volna ezt a munkát. Böszörményi János gondnok úr, aki rendkívül tevékeny, jó menedzser alkatú

ember volt, keserűen kifakadt egyik alkalommal, hogy még mindig nincsenek ácsok, amikor hirtelen megszólalt a kapucsengő. Két fülbevalós fiatalember csengetett. Bemutatkoztak. Elmondták, hogy ők Erdélyből áttelepült ácsok, akik Papp István Gergely presbiter testvérünktől hallották, hogy nálunk lenne munka. Lelkesen mondták, hogy számukra nagy öröm lenne, ha egy ilyen szép templomtorony sisakját megácsolhatnák.

Hamar megállapodtunk és néhány nap múlva elkezdtek a toronysisak elkészítését. Olyan szeretettel készítették el a toronysisak minden részletét, hogy mindenki gyönyörködött a munkájukban.

Az ácsmunka befejezése után szükség volt a bádogos munkára is. Ezt a munkát Szabó Győző testvérünk vállalta el, aki két kedves ifis lányunk, Szabó Judit és Szabó Margit édesapja volt. Mi ragaszkodtunk hozzá, hogy a toronysisak és a csatornák rézlemezről készüljenek el. A munka elkezdődött és hamarosan el is készült. Nekünk csak annyi feladatunk volt, hogy a szükséges 80 tábla rézlemez és a hozzá szükséges kötőelemeket biztosítsuk a munkához. Amikor a bádogos munka kifizetésére került volna sor, akkor már ugyancsak apadóban volt a pénzünk a kasszában. Gondoltuk, majd valahogyan megegyezünk Szabó Győző testvérünkkel, vagy kölcsönt kérünk valamelyik nagyobb gyülekezet-től. Amikor leültünk, hogy elszámoljuk a bádogosmunkát, akkor Szabó Győző testvérünk azt mondta: Nem tartoznak semmivel! Ez volt az én hozzájárulásom a templomépítéshez. A munkadíj legkevesebb 600 000,- Ft lett volna.

A tornyok csúcsára csillagokat is kellett készíttetni. Ezeket Kelemen Gábor ifjúsági tagunk édesapja, Kelemen Sándor, aki díszműkovács volt és a népművészet mestere, készítette el. Böszörményi János testvérünk valahol bezománczottatta, hogy ne kezdhesse ki a rozsdá egy ideig.

Pécsy Gábor gondnok testvérünk elkészítette a villámvédelmet is a toronytestre és elérkezett a nagy pillanat, amikor a helyére kellett volna emelni a toronysisakot. Nem ismertünk olyan daruval rendelkező vállalkozót, aki ezt a nagy súlyú alkotmányt fel tudta volna emelni. Ekkor segített dr. Hajdú Csaba rákoskeresztúri gondnoktestvérünk, aki tudott egyet ajánlani, mert Rákoskeresztúron néhány hónappal azelőtt készült el a torony, s náluk már eredményesen dolgozott egy darus vállalkozó. A megbeszélrt időre a darusautó meg is érkezett. Nagy nézősereg gyűlt össze a templom előtt és a meghirdetett időpontban néhány perc alatt helyére került a toronytest. Amikor megkérdeztük, hogy mivel tartozunk, akkor a vállalkozó mosolyogva csak annyit mondott: Örülök, hogy segíthettem! - és elment. Mi pedig bementünk a templomba és hálát adtunk Isten megtartó szeretetért.

Templomunk belülről meglehetősen szánalmas képet mutatott a toronyépítés után. Vakolatlan, piszkos falak, töredezett járófelület, beázások mindenütt, hatalmas repedések fogadták a gyülekezet közösségébe érkezőket. Amikor ünnepi alkalmak voltak, vagy éppen egy esküvő, akkor igyekeztünk zöld fenyőágakkal, virágokkal eltakarni mindazt, ami nagyon elcsúfította a templom belsejét. Ebben az időszakban volt Füstös Gábor lelkésztestvérünk és Pécsy Zsuzsika esküvője, amikor a nagykőrösi főiskola diákjai, tanárai, lelkészek és sokan mások voltak a templomban együtt. Az asszonyok ügyesen, fenyőgallyakkal díszítették a templomot. Reménykedtünk, hogy majd Isten gondoskodik rólunk valamilyen formában és a templomunk belül is megszépül, méltóvá válik arra, hogy Isten dicsőségét hirdesse és a gyülekezet szép otthona legyen..

Egyik alkalommal, éppen Bakonyszentkirályon táboroztunk vagy 40 fiatallal, amikor megszólalt a telefonom. Merétey Sándor, a Zsinati Iroda vezetője hívott fel. Azt kérdezte, hogy szükségünk van-e 2 000 000,- Ft-ra, mert egy hibásan beadott pályázatból megmaradt ez az összeg, amit szívesen odaadnának nekünk, ha elfogadjuk. Hirtelen azt mondtam, hogy az nekünk a templom átépítéséhez

kevés, de mit tehetnénk, elfogadjuk.

A pénz hamarosan megérkezett a számlánkra. Gyorsan megvettük belőle az új tetőszerkezet faanyagát és a cserepeket. A faanyagot szépen lekezeltük gombátlanítóval és mindet szépen lefóliáztunk, hogy ne tehessen kárt benne az időjárás. Gondosan becsomagoltuk, hiszen arra számítottunk, hogy évekig nem kell hozzá nyúlni. Történt pedig, hogy a mi toronykészítő ácsaink eljöttek meg szemlélni a toronysisakot, amit olyan nagy szeretettel készítették és azonnal felfedezték az udvaron elraktározott sok faanyagot, cserepet. Becsöngettek és megkérdezték, hogy mire készülünk. Mondtuk, hogy mire, de azt is, hogy nem most, mert nincsen pénzünk. Azt mondták: Ó, a pénz nem számít! s felajánlották, hogy ők elkészítik az új tetőt. Mondtuk nekik újra, hogy nincs pénzünk, s egyenlőre nem tudjuk kifizetni a munkadíjat. Erre ők azzal az ajánlattal jöttek elő, hogy megcsinálják a munkát úgy, hogy most nem kell semmit fizetnünk érte, majd egy év múlva is ráérünk rendezni a tartozásunkat. A presbitérium természetesen egyhangúlag elfogadta ezt a kedvező ajánlatot.

A munka azzal kezdődött, hogy le kellett bontani a régi tetőt. Ezt nem adtuk ki az ácsoknak, hiszen ez nagyon megnövelte volna a kiadásainkat. Jöttek a 70-80 éves presbiterek is hatalmas kalapácsokkal, feszítővasakkal és egy nap alatt a tetőnek, a sok palának, szemétnek híre-hamva sem volt. A használhatatlan hulladék ment a konténerekbe, ami pedig még használható faanyag volt, az szépen rendben a templom mellett lett elhelyezve. Most már jöhettek az ácsok! Az új tető hamar felépült. Az istentiszteleteket addig a gyülekezeti teremben tartottuk meg. Amikor éppen a tető építésén dolgoztak az ácsok a postás egy címeres levelet hozott a Miniszterelnökségről. Orbán Viktor miniszterelnök úr levele volt, amiben tájékoztatott bennünket, hogy saját keretéből 1 500 000,- Ft-tal támogatja építkezésünket és áldást kíván a munkánkra. Amikor személyesen megköszöntük neki és megmutattuk a fényképeket, akkor kicsit megrovóan

mondta, hogy kérhettünk volna többet is ehhez a nagy munkához.

A tető elkészülte után a templom belső terének a vakolása, kialakítása következett. Ajánlkozott a kőművesmunkák elvégzésére egy Józsi nevű csángó fiatalember, aki eljött dolgozni otthonról és egy kispesti uzsorás poros padlásán aludt sokadmagával, onnan járt dolgozni, Valaki ajánlotta nekünk, s Józsit meg is fogadtuk. Vezetéknévét ma sem tudjuk. Amikor kérdeztük azt mondta, hogy ő román nemzetiségű. Megkérdeztük, hogy akkor miért tud olyan jól magyarul, s erre azt válaszolta, hogy nem tudja. Néha a románok is ezt kérdezik tőle.

A Csángó Józsi bevakolta belülről a toronytestet, a karzatot, kitermelte a templom régi járólapjait és az alatt lévő rossz földet, szigetelte és lebetonozta az egész templombelsőt. Ő volt a kőműves és a segéd munkás, mert már mindenki nagyon elfáradt. A templomban munkája nyomán megszűnt az úrasztala előtt lévő balesetveszélyt jelentő lépcső és segített lebontani a régi szószéket is, ami olyan erős vasbeton alkotmány volt, hogy a németek által véghezvitt robbantást is sértetlenül átélte. Semmi nem maradt a templomból akkor, csak a szószék és a keresztelő medence.

A formálódó szép templombelső láttán arra gondoltunk, hogy a szögvasból készített, szimpla vasablakokat is feltétlenül ki kell cserélni, mert nagyon csúnyák voltak és a belső hőmérsékletet nem tartották. Valaki adott az ablakokra névtelenül 1 000 000,- Ft-ot. Az ablakok gyorsan elkészültek és a Csángó Józsi segítségével azokat is beépítettük.

Amikor elkészültek az ablakok, akkor elhatároztuk, hogy a burkolatot is valahogyan meg kell csinálni. Lehetetlen, hogy egy szürke beton legyen a templom padlója. Sikerült vásárolni olyan olasz járólapokat, amik színhiba miatt 50%-al le voltak árazva és egyik kedves gyülekezeti tagunk vállalta a járólapozást,

jutányos áron. Így kb. 2 000 000,- Ft-ból elkészült a templom járólapozása úgy, hogy a templom teljes felületét, a padok alatti részt is, leburkoltattuk.

A munkálatok után rájöttünk arra, hogy a régi, rossz fűtőtesteket már nem tehetjük vissza, így új fűtésrendszert telepítettünk a régi helyére. Mindezek után még szükséges volt a templom újrafestése, amit ugyancsak megcsináltattunk. Ezek után a munkálatok után elkezdtünk azon gondolkodni, hogy hogyan alakítsuk ki a templombelsőt. Mindenképpen arra törekedtünk, hogy igényes és stílusos templombelsőt alakítsunk ki. Arra igyekeztünk, hogy a templombelső olyan közösségi tér legyen, amelyik összehozza az embereket. Többféle elképzelésünk volt. Végül segítségünkre sietett Horváth Gyula belsőépítész, akivel a sokféle megoldást átgondoltuk. Békési Sándor grafikusművész-lelkipásztor, aki a Képzőművészeti Főiskolán is tanított, és felesége Torma Judit grafikusművész, vállalkoztak arra, hogy segítenek a templom leendő kazettáinak megfestésében. A paróchiával szemben lakó asztalosmester testvérünket, Hegedűs Ferencet, - aki a paróchia és a templom nyílászáróit is készítette - bízta meg a belső bútortárgyak elkészítésével. Ő nagyon szépen, lelkiismeretesen készítette el a szószéket és a mőzesszékeket, valamint a karzat burkolatát. Hegedűs Ferenc a templomi úrasztalát adományként készítette el.

Először a szószék készült el, amit sóskúti kőalapzatra helyeztünk fel. A szószék kazettáinak festett mintái régi motívumok megelevenítésével díszítették a templomot, s hangsúlyozták azt az igazságot, hogy ott, ahol az evangélium hangzik, ott megjelenik az elveszett Éden valamilyen mértékben.

A gyülekezet néhány tagja nem lelkesedett a színes kazettákért, különösen akkor, amikor még nem láthatták a művészi munkát, csak az alapszíneket festettük fel. Sokan sokkal inkább szerették volna a gyakran látható igénytelen szószéket, templombelsőt, mint ahogyan a népi motívumokat sem szeretik azok, akik az

igénytelen bársonyterítőket tudják csak elképzelni az úrasztalán. Lassan azonban mindenki megszokta és megszerette a különleges művészi értéket, ami a templomunkat széppé tette.

A szószék után az úrasztala készült el, majd újra egy nagy probléma megoldása volt a napirenden, a templomvilágítás. Hívtunk jónéhány világítással foglalkozó szakembert, mérnököt, olyat is, aki Amerikában tanulta a szakmáját, de az általuk javasolt megoldások nem nyerték el tetszésünket. Végül Horváth Gyula egy neves iparművészt hozott, aki megtervezte és elkészítette a templomban lévő csillárokat, világítótesteket. Sajnos a kiegészítő reflektorok felhelyezésére még nem került sor a mai napig sem! Ez a világítás egyedi, iparművészeti szempontból védett.

A belső burkolatokat a karzat kazettáival folytattuk. Ez abban különbözik a karzat a szószék és az úrasztala festésétől, hogy ezt egyszerű olajfestékkel festette meg Békési Sándor.

A karzat után készült el a két mőzesszék és a szószék korona. Ezeknek festését Békési Sándor testvérünk már nem tudta vállalni, mert a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának dékánjává választották és sok feladata miatt nem tudott időt szakítani rá. Hosszú ideig ezért festetlenül állt ez a rész, majd Ament Éva bútorfestő grafikusművész fejezte be a kazetták festését. A belső munkákkal egy időben kívül is folytak átalakítások. Elkészült a templom bejáratí része előtti életető, az iratterjesztéshez szükséges szobácska és a gyermekmegőrző. Később elkészült a paróchiát és a templomot összekötő tetőszerkezet, majd a kerti pavilon, ahol különféle rendezvényeket, gyermekis-tentiszteletet, bibliaórát, ifjúsági alkalmakat tarthattunk.

A templom belső munkálataival egy időben fejlesztettük fel a gyülekezeti konyhát beépített bútorral, 100 fő számára étkészlettel, gáztűzhellyel, hűtőszekrénnel, gázszámollyal. Kialakítottuk a gyermekterem berendezéseit (szekrények, kis-asztalok, székek). Felszereltük az irattárat és a lelkészi hivatalt polcokkal. Ez a munka is több millió forintba került.

A munkákban és a gyülekezeti ház felszerelésében nagy segítséget jelentett Ráczné Balogh Sarolta és Virág Enikő sok fáradozása. Ők az SDG Alapítvány által segítették, juttatták forráshoz a gyülekezetet.

Az 1984-től kezdődő, több évtizedes építkezések azt jelentették, hogy kb. 50 millió forintnyi beruházás történt a gyülekezetünkben. Ennek egy része az a gyülekezet tagjainak kétkezi munkájából, valamint adakozásból, építési segélyekből, pályázatokból, és a kapott kárpótlás összegéből állt elő. Két testvérünk a gyülekezetre hagyta ingatlanát, hogy ezzel is segítsen megvalósítani terveinket. Az egyik Pankotai Jenőné, Mariska néni volt, a másik pedig Csontos Mátyás testvérünk. A beruházás igen nagy részét a többiek által vállalt, éveken át tartó, napi 8-10 órában végzett kétkezi munka adta.

Diakóniai munka

Az építkezések mellett a gyülekezetben erőteljes diakóniai munka is folyt. 1984-től kezdve komoly segítséget tudtunk adni az erdélyi testvéreinknek. Főleg holland forrásból pénzbeli segítséget nyújtottunk azoknak, akik hozzánk fordultak, s nagy mennyiségű használt-ruhát osztottunk számukra. Ha szükséges volt gyógyszert szereztünk be nekik ismerős orvosok, gyógyszerészek segítségével, kórházi kezelésben, műtéti ellátásban segítettünk nekik. De sokan jöttek hozzánk olyanok, akik albérletet, alkalmi munkát kerestek, őket is támogattuk. Amikor Erdélyből megindult a menekültáradat, akkor sokakat befogadtunk

a lakásunkba addig, amíg albérletet nem találtak. Vállaltuk azt, hogy bútorokat, hagyatékokat, háztartási gépeket is gyűjtünk számukra, hogy el tudják kezdeni itt az életüket. Egy kedves orvoscsalád nálunk lakott. Ők áttelepültek. Bútoraik a Józsefvárosi pályaudvarra érkeztek meg egy vagonban. Mentem, hogy segítsék nekik a vagonból kirakni és teherautóra felrakni a bútoraikat. Néhány presbiterrel több ízben lehetőséget kaptunk arra, hogy már szükségtelenné vált bútorokat, szekrényeket, ágyakat, konyhabútorokat...Pestimrére szállítsunk a belvárosból. Ezeket aztán tovább adtuk erdélyieknek, vagy más rászorulóknak. Ehhez is lehetett használni a munkásruhát!

A nyári időszakban több éven át nálunk táboroztak a keletnémet családok, akik itt tudtak találkozni a parókián nyugatnémet hozzátartozóikkal. Volt, amikor 20 német is lakott nálunk a lakásban, vagy az udvarban sátorozva.

A menekültek segítése mellett elkezdtünk segíteni a szabolcsi termelőket is, hogy az almájukat értékesíteni tudják. Bartha Lajos presbiter testvérünk édesapja és sógora Lövépetriből minden évben több teherautó almát tudott felhozni és értékesíteni, amit a gyülekezet tagjai és más pestimrieiek is előre megrendeltek. Feleségem szervezte ezeket az akciókat éveken át. Amikor az alma már nehezebben volt eladható a megemelkedett árak miatt, vagy azért, mert bizonytalan volt a minősége, akkor főleg az időseknek, de mindenkinek, aki igényelte, krumplit rendeltünk Alsónémediből, Tüske Pál testvérünktől, aki szeretettel hozta el az általa termelt krumplit és vitte le az idős emberek pincéjébe. Egy egy őszi időben 15-30 teherautónyi krumplit tudtunk eljuttatni a gyülekezeti tagoknak, nagycsaládosoknak és a gyülekezet közelében lévőknak. A kisebb méretű, vagy kicsit hibás krumplit pedig Tüske Pál testvérünk teherautószámra hozta a parókiára és ingyen ajándékozhattuk azt a gyülekezetnek.

Az alma és a burgonya akció mellett fejeskáposzta, savanyúkáposzta, cékla és

sütőtök akciókat is csináltunk.

Tüske Pál testvérünk több teherautónyi krumplit, káposztát vitt Kárpátaljára, amiben támogattuk őt.

A nagy árvizeknél teherautónyi bútort, ruhaneműt, háztartási gépet vittünk a Kálvin téri gyűjtőhelyre, majd Vácra, ahol Bethlen Farkas polgármester gyűjtött az árvízkárosultak megsegítésére adományokat, és Szabolcsba is az árvíz sújtotta területekre. Az adományokat a gyülekezet tagjai vitték el saját teherautójukkal, személygépkocsikkal és a feleségem pedig megszervezte a szállítást és elkíserte, ezeket a szállítmányokat feleségem kísérte el Vácra és Szabolcsba is.

Ráczné Balogh Sarolta testvérünk, aki az alapítványunk vezetője, különböző nagyvállalatoktól élelmiszereket, tejet, kefirt, joghurtot, tejfölt, édességeket, kenyeret, zsemlet, és egyéb élelmiszereket mázsaszámra hozott a parókiára, hogy a gyülekezet tagjait és a rászorulókat ezzel is segítse. Karácsony előtti időben hosszú időn át a csokoládégyárból hoztunk több mázsa nem szabványos szaloncukrot, hogy a gyülekezet tagjait olcsó szaloncukorral lássuk el.

A kezdetektől gyűjtöttük a használt ruhákat. Akinek feleslegessé váltak a ruhadarabjai, gyermek és felnőtt ruhák, elhozhatta. A behozott ruhadarabokat átválogattuk, ami nem volt alkalmas a továbbadásra, azt megsemmisítettük, és a gyülekezet számára is mindig nyitva volt az ajtó a használt ruhák válogatására és elvitelére. Különösen a kisgyermeket nevelő családok örültek ennek a lehetőségnek.

Amikor a gyülekezetben már nem volt szükség a használt ruhákra, vagy olyan nagy mennyiség gyűlt össze, hogy nem tudtuk már hol tárolni, akkor segélyszervezeteknek adtuk át a maradékot. Legtöbbet Lakatos Gabriella testvérünk

missziójába vittünk el Kőbányára, aki a kelet magyarországi roma családoknak juttatta el a használt ruhákat, háztartási gépeket és bútorokat.

De olyan is előfordult még a rendszerváltás környékén, hogy a fiatalok szendvicseket és teát készítve kivitték a használt ruhákat a Kőbánya-Kispesti metróállomásra, a hajléktalanoknak.

Szinte mindenki tudta Pestimrén azt, hogy mindenféle problémával be lehet jönni a parókiára hozzánk. Albérletet, munkát, orvosi ellátást, anyaatthoni elhelyezést, iszákösmentő és drogmentő intézetbe való elhelyezést, orvosi ellátást és minden egyéb segítséget igyekeztünk megadni annak, aki hozzánk fordult és tehetségünkhöz mérten, ha kellett, az ügyét anyagilag is segítettük. Emberek között forgolódva figyeltük azt, hogy kinek milyen gondja, problémája, betegsége van és akkor is készségesen felajánlottuk a segítséget, ha az illető valamiért ezt nem kérte.

Diakóniai munkánk végzése közben sokan megkérdezték, hogy mindezt miért csináljuk, miért terheljük magunkat ilyen ügyekkel, hiszen ez nem lelkeszi feladat. A válasz úgy fogalmazódott meg bennünk, hogy minél nagyobb felületen alakul ki kapcsolatunk az emberekkel, minél több embernek szolgálhatunk szabadon és ellenszolgáltatás nélkül, annál több lehetőségünk lesz az evangélium hirdetésére és ez hosszú távon a gyülekezeti közösség életét fogja erősíteni. Minden lehetőséget meg kell ragadni arra, hogy az emberekkel kapcsolatot találjunk és lehetőségünk legyen a bizonyágtételre.

Táborozások

Pestimrei szolgálatunk kezdetétől fontosnak tartottuk a különféle gyülekezeti táborok szervezését. Első években ugyan a sok építkezés miatt is az egyházkerület és az egyházmegye által szervezett ifjúsági táborokba vittük el a gyermekeket és a fiatalokat, de később magunk szerveztük meg a táborokat. Először minden évben legalább három táborunk volt: gyermektábor, ifjúsági tábor és felnőtt tábor. Az első kettő általában egy hetes volt, a harmadik leginkább hétvégi csendesség.

Éveken át arra törekedtünk, hogy minél olcsóbbá tegyük a táborozást. Mindenkinek lehetővé szeretnénk volna tenni a táborban való részvételt! Így választottuk meg a szállást, és a táborokban nagyon hosszú időn át magunk főztünk, hogy ezzel is csökkentsek a részvételi díjat. A tábor megkezdése előtt minden étkezést előre megterveztünk és a legolcsóbb helyeken, pl. a nagybani piacon, Metró áruházban, megvásároltuk az étkeztetéshez szükséges alapanyagokat. Az alapanyagokat először elszállítottuk a táborhelyre, sokszor mázsányi krumplit, dinnyét, banánt, felvágottakat, édességet, s a tábor ideje alatt az asszonyok, lányok hajnaltól késő estig főztek, étkezési idők előtt terítettek, majd mosogattak... Minden napnak pontosan megterveztük a menetrendjét: Áhítat, előadás, csoportbeszélgetés, sportfoglalkozások, kirándulás, játék, evangélizáció. Igen fárasztó volt így egy-egy hét! Az időséknél később arra törekedtünk, hogy az ifjúság szolgáljon étellel, Igével. Az idősöknek szükségük van a fiatalokra, a fiatalok pedig nem engedhetik meg maguknak, hogy önző módon elvonuljanak.

Először a korosztályos táborokat részesítettük előnyben, de később ezeket a táborokat egyszerűen családi táborrá alakítottuk, amelyen kivétel nélkül mindenki részt vehetett. Nem volt életkori határ. Ott volt az újszülött gyermek

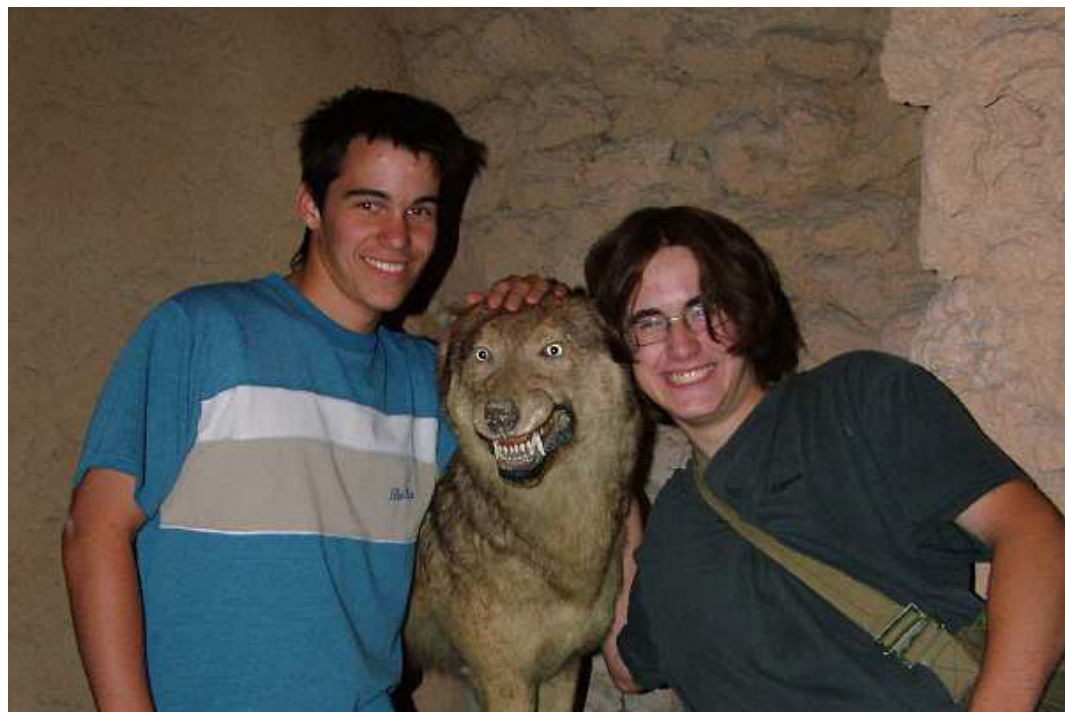

a szüleivel és a 90 év feletti korosztályhoz tartozó testvérünk is. A csoportbeszélgetésekben mindenki a maga korosztályához csatlakozhatott, de ez nem volt kötelező. Ezek a teljes gyülekezetet magukban foglaló táborok voltak a legjobb táborok. Általában 100 körül volt a résztvevők száma. Itt lehetett dolgozni a gyermekekkel, a fiatalok is fegyelmezettek voltak és az idősek is jól érezték magukat. Természetesen ez úgy működhetett csak jól, ha egy legalább 15 főből álló, előre felkészített szolgáló csoport vezette végig, bonyolította le a tábor különféle alkalmait.

Arra is törekedtünk, hogy minél több helyszínen bonyolítsuk le a táborokat. Voltunk kezdetben az egykori NDK-ban, a Weimar melletti Ulrichshalbenben, majd Kosdon, Verőcemaroson, Medinán, Vizsolyban, Köveskálon, Bakonyszentkirályon, Kecskeméten az Emmaus házban, Kecskeméten a Papp tanyán, Velencén, Gárdonyban, Zselickisfaludon, Balatonakarattyán, Balatonkenesén, Balatonfenyvesen, Balatonakalın, Zalaegerszegen, Bajánsenyén, Vámosmikolán, Gyenesdiáson, Balatonszárszón, Erdélyben a Dragán völgyében kétszer, Erdélyben Mikházán, Kárpátalján Csongorban és a Felvidéken Borzován és a Táttra túloldalán Zdarban.

Mikházára szervezett táborunkból elmentünk a Gyilkos tóhoz, és a Békás szoroshoz. A Dragán völgyéből elmentünk Kolozsvárra, Zilahra és környékére. A második alkalommal pedig elmentünk Barótra, onnan pedig elkirándultunk Bálványosra és Tusnádfürdőre.

A kárpátaljai táborozásunkon elmentünk Beregszászra, Husztra, Munkácsra, Rahóba, Szolyvára, Ungvárra. Ahol tehettük meglátogattuk a református gyülekezeteket is.

A baróti templom előtt

A felvidéki táborunkon felmentünk a Lomnici csúcsra, megtekintettük Krasznahorka várát, Rozsnyót és a Betléri kastélyt.

Minden táborozásunknak a célja az volt, hogy hitben megújuljunk, a közösséget egymással erősítsük és azokat, akik - bár nem jártak a gyülekezetbe - azokat próbáljuk a gyülekezeti közösségbe bekapcsolni és a hit útjára segíteni. A határon túlra tervezett táborok célja volt még az is, hogy megismerjük és megismertessük a határon túli magyarok életét gyülekezetünk fiatal és idősebb tagjaival, lássuk meg az ő általuk megőrzött értékeket és tudjunk azokról a gondokról, fájdalmakról, amik terhelik az ő életüket.

Gyülekezetünk különleges alkalmai

Már a rendszerváltás előtti időszakban törekedtünk arra, hogy a gyülekezetünk tagjaival megismertessünk és megszerettessünk olyan értékeket, amik egyre inkább elfelejtődnek. Olyan programok voltak ezek, mint amik a Polgári Körök mozgalomban jelentek meg később országosan. Ennek érdekében olyan vendégeket hívtunk meg, akik egy-egy témának, szakterületnek, teológiai diszciplínának, művészeti ágak kiváló ismerői és művelői.

Vendégünk volt több alkalommal Mács József felvidéki író, aki megismertette velünk a Szlovákiában élő magyarság Trianon utáni történetét. Beszért a reszlovakizációról, a kitelepítésről, és a felvidéki magyarságnak a jelenlegi helyzetéről is. Ugyanakkor ismertette a felvidéki irodalmat, s az ő saját írói munkásságát is. Vendégül láttuk dr. Pap Lajos szívsebészt, aki vallást tett hitéről és megismertette velünk azt a küzdelmet, amit egy szívsebész átél a műtét, vagy a szívatültetés végzése közben. Elhívtuk Makovecz Imre építészt, hogy ismeresse meg velünk építési munkásságának alap gondolatait, örömeit. Jókai Anna és Húvösvölgyi Ildikó, akik hitükről tettek bizonyosságot közöttünk.

Előadást tartott gyülekezetünkben több alkalommal dr. Pálhegyi Ferenc és dr. Szarka Miklós házasság és család gondozó szakember, valamint dr. Pap Gábor és dr. Szij Rezső művészettörténészek. Drogprevenciós sorozatokat tartottunk, amikor neves szakemberek, mint Ferenczi Zoltán, Topolánszky Ákos, Victorné Erdős Eszter, tartottak előadást. Egy alkalommal a finnugor rokonság kérdéséről hallhattunk előadást Csepregi Márta egyetemi docenstól. A Richter Gedeon Gyógyszergyár történetéről dr. Takács István főmérnök tartott előadást. Ő ötven éven át volt a gyár egyik vezető mérnöke és egyben a gyülekezetünk tagja is. A zsidóság jelenéről gyülekezetünk tagja dr. Pusztai Viktória a Magyar tudományos Akadémia tudományos főmunkatársa tartott előadást. A teológusok közül dr. Bolyky János professzort, dr. Pásztor János professzort, dr. Szűcs Ferenc professzort hallgattuk meg többször, de dr. Szabó István püspök urat is, aki a pápai teológia professzora, Balog Zoltánt, aki jelenleg az Emberi Erőforrások Minisztériumának a vezetője, és dr. Békési Sándor professzort, grafikusművészt is hallgathattuk. Történészek közül dr. Tőkéczi Lászlót és dr. Katona Tamást hallgathattuk meg. Híres zenészek is szolgáltak közöttünk: dr. Karasszon Dezső orgonaművész, Karasszonné Nagy Márta oboaművész, Szűcs Zsuzsanna fuvolaművész, Karasszon Dénes és Karasszon Eszter csellóművészek, Ittész Gergely Liszt díjas fuvolaművész, Kobzos Kiss Tamás lantművész, Csáki András gitárművész, Fellegi Ádám zongoraművész, Kiss B Attila Liszt és Kossuth díjas operaénekes, Könczei Árpád zeneszerző és koreográfus szolgált közöttünk. A politikusok közül Ughy Attila országgyűlési képviselő, jelenlegi polgármester, Szili Katalin az országgyűlés akkori elnöke, Lezsák Sándor az országgyűlés alelnöke, Tőkés László az Európai Parlament alelnöke, Németh Zsolt külügyi államtitkár volt a vendégünk. Előadást tartott még a kárpátaljai magyarság helyzetéről Kovács Sándor. Arra törekedtünk, hogy a gyülekezet tagjai minél többet lássanak meg a világból és azokkal az emberekkel, akiket a TV képernyőjéről, vagy az újságokból ismernek csupán, személyesen is találkozhatnak, mert a személyes találkozás által sokkal pontosabb és hitelesebb

információhoz juthat az ember, mint a különféle híradásokból, kommentárokból.

Hitoktatás

Gyülekezetünkben a rendszerváltás után azonnal elindítottuk az iskolai, majd később az óvodai hitoktatást is. Arra törekedtünk, hogy folyamatosan jelen legyünk a területünkön lévő oktatási intézményekben, mert a gyermekek így megismerhetik a rendszeresen közöttük lévő hitoktatót és így egy idő után nem tiltakoznak már a hittanórák ellen. 1990-től kezdve minden esztendőben átlagosan 200 gyermek iratkozott be a hittanórára. Ez a szám akkor duplázódott meg, amikor a Szenczi Molnár Albert Református Iskola megalakult, hiszen ebben az iskolában kötelezővé vált a hitoktatás a református vallású tanulók számára.

A hitoktatást először feleségem végezte, én is lehetőség szerint tartottam órákat, majd Pécsy Gáborné hitoktató vállalta az iskolai és az óvodai csoportok oktatását.

Erről a munkáról azt kell elmondani, hogy általában rendkívül alacsony óradíj fejében kellett végezni ezt a szolgálatot. Akkor, ha valaki teljes óraszámmal taníthatott az iskolákban, a fizetése éppen hogy elérte a mindenkori minimálbért. Esőben, havazásban, jeges utakon kellett percek alatt az egyik iskolából a másikba átmenni, hiszen az órák majdnem mindig másik iskolában következtek egymás után. Ugyanakkor az is nagy gondot jelentett ebben a munkában, hogy az iskolákban legtöbbször nem vették komolyan, vagy éppen akadályozták a hittanórák megtartását. Vagy nem volt osztályterem, vagy a gyermekeket úgy kellett egyenként összegyűjteni az iskolaudvarról. A hitoktatók sokszor jöttek könnyes szemmel panaszkodni a lelkeszi hivatalba a megalázó, lehetetlen állapotok miatt.

Pécsy Gáborné odaadóan és hűségesen végezte a hitoktatást, szervezte a hittan-

táborokat a nyári időben. A magas óraszám és a sok intézmény miatt, amelyek nem mindig tudták összehangolni az órák rendjét, másokat is be kellett állítani a hitoktatás munkájába. Hitoktatást végzett még Széllyes Zsuzsanna, aki gyülekezetünk diakónusa is volt, Kalmár Judit, Telepóczkiné Gyivicsány Viktória, Szekeresné Sente Krisztina.

A Szenczi iskolában, a megalakulástól kezdve feleségem volt a hitoktató és az iskolalelkész. Ebben az iskolában természetesnek tartottuk azt, hogy a nem református gyermekek számára is lehetővé kell tenni a hitük szerinti oktatást. Ezért kezdettől fogva a római katolikus vallású gyermekek számára is biztosítottunk lehetőséget a hittan tanulására.

Amikor a fakultatív hitoktatást kezdte felváltani a rendes iskolai hitoktatás, akkor dr. Molnár Miklósné, a miskolci Lévai Gimnázium egykori igazgatóhelyettese vállalta el a rendes, tanórák közé sorolt hittanórákat minden iskolában.

A hitoktatás alapgondolata az volt mindenkinél, hogy a gyermekek megkedveljék az egyházi életet, lássák meg azt, hogy milyen nagy ajándék, amikor valakit hitben élheti az életét, és minél többen csatlakozzanak a gyülekezet közösségéhez. Természetesen törekedtünk arra, hogy a gyermekek elsajátítsák a tananyagot, amelyet az év kezdetén a tanmenetben előre rögzítettünk, de világosan láttuk, hogy a tananyag elsajátítása önmagában kevés, mert az embernek az élő Krisztusra van legnagyobb szüksége. Ha Jézust valaki nem találja meg, akkor a tudománya a Bibliáról, egyháztörténetről, leginkább csak értéktelen ismerethalmaz lesz.

A gyermekmunkáról

A hittanórákat minden iskolában és a legtöbb óvodában is rendszeresen

megtartottuk, de ez nem helyettesítette a vasárnapi gyermekistentiszteletet. A gyermekeknek nem csak ismeretekre van szükségük, hanem a templomi alkalmakra, a gyülekezet közösségének, az egyházi életnek a gyakorlati megismerésére is. Minden gyülekezetben nagy hangsúlyt helyeznek a gyermekalkalmakra.

Kezdetben, amikor nagyon sok gonddal kellett megküzdeni és elegendő helyünk sem volt a gyermekalkalmak tartására, akkor a lelkipásztor édesanyja, Orbán Kálmánné Mária néni foglalkozott a gyermekekkel. Neki nagy gyakorlata volt ebben a szolgálatban, hiszen a budakeszi gyülekezetben is ő irányította a gyermekmunkát és a hatvani gyülekezetben is hosszabb időn át ő tanította a gyermekeket. Egy idő után aztán a lelkipásztor felesége, a gyülekezet beosztott lelkésze vette át ezt a munkaágot. Az ő irányításával lassan mások is bekapcsolódtak ebbe a szolgálatba, és lassan kialakult egy gyermekmunkás team, akik egymást segítve és egymást váltva végezték ezt a szolgálatot.

A gyermekistentisztelet minden évben az előre elhatározott tematika szerint folyt. Általában az ószövetségi és az újszövetségi történetek váltakoztak a gyermekmunkások munkaközössége által kidolgozott rend szerint. A gyermekmunkások elkészítették a szemléltetőeszközöket egy-egy történethez és olyan kézműves foglalkozásokat dolgoztak ki, amikkel a megtanult történet elmélyítését és személyessé tételét érheték el. Sok játékkal, énekkel folyt a munka.

Az a gyakorlat alakult ki, hogy vasárnaponként a gyermekek a kísérőikkel a templomi istentiszteletre jöttek. Szerettük volna elérni, hogy az úrasztala körül foglaljanak helyet, hogy lássa őket a gyülekezet és ők is lássák a felnőtteket. A szülők, nagyszülők hozzák el a gyermeküket, unokáikat, a gyermekek, unokák pedig a szüleiket, nagyszüleiket.

A gyülekezetnek azért kellett látni a gyermekeket, hogy mindenki szívében

felébredjen a felelősség a jövő nemzedékkel kapcsolatosan. Saját gyermekeiket, sőt az ismerős, a szomszéd gyermekeket is hozzák el vasárnap a templomba! Ne csak üres szlogenként, a válaszra nem váró kérdésként hangozzon fel a mondat a gyülekezet tagjainak a szájából: Hol vannak a fiatalok? A gyermekek pedig lássák a felnőtteket imádkozni, példájuk segítségével tanulják meg az istentiszteleten való viselkedés alapvető szabályait és érezzék meg az istentiszteletek hangulatát.

Az istentisztelet első harmada után a gyermekek együtt kivonulnak a gyülekezeti termekbe, ahol lehetőleg korcsoportonként (óvodás, alsós, felsős) kezdődjék el a gyermek istentisztelet.

A gyermek-istentisztelethez tartoztak azok az alkalmak is, amiket vasárnap délután, vagy szombaton tartottak a gyermekmunkások. Ezek az alkalmak szeretetvendégséggel voltak összekötve. Időközönként kirándulást szerveztek a csoportvezetők valahová. Volt kerékpártúra az ócsai erdőbe, a pakonyi tölgyesbe, állatsimogató a soroksári tangazdaságban... Ezekhez a programokhoz tartoztak a nyári gyermektáborok, hittantáborok, amelyeken átlagosan 30 - 40 gyermek vett részt. Az utóbbi években Menkó Attila és felesége Tóth Gyöngyi, a gyülekezet tagjaival együtt, az iskolánkban egy hetes napközis tábort szervezett, amelyen sok játék, kirándulás, sportolás mellett egy-egy szép bibliai témát dolgoztak fel különféle maketteket készítve.

A gyermekprogramok közé tartozott az advent első vasárnapján évek óta megtartott gyermeknap is. Ez az alkalom 9 órákor a gyülekezeti teremen kezdődött gyermekistentisztelettel. Több, mint 100 gyermek van együtt. Igyekszünk ugyanis az iskolásokat is bevonni a gyülekezeti gyermekalkalmak programjaiba, hívni a gyermek istentiszteletekre. A kísérőknek, szülőknek, nagyszülőknek a templomban volt program 9 órától. 10 órákor, beharangozás után a hatalmas

gyermeksereg bevonult a templomba, énekelve egy adventi éneket: Várj ember szíve készen, mert jó a hős az Úr! Az ének elhangzása után egy adventi köszöntés hangzott el az egybegyűlte felé, majd a gyerekek énekelve kimentek a templomból és átmentek az iskola tornatermébe, ahol megkezdődött a gyermeknap. Nem a kézművességen volt a hangsúly, hanem az adventen, az adventi időszak kezdetén. Kézműveskedni bárhol és bármikor lehet, ehhez nem kell egyházi segédlet, de az adventi ünnepkezdést csak a gyülekezeti közösségben, a templomban lehetséges! A kézműves foglalkozások is mind az adventi ünnepkörhöz kapcsolódtak erőteljesen, hiszen karácsonyfadísz készítéséből, ajándék készítéséből, adventi koszorú kötéséből, mézeskalács sütögetéséből és gyertyaöntéséből álltak. A cél itt is a templomi alkalmon való részvétel, és a templomi közösségbe való hívogatás úgy a gyermekek, mint a szüleik felé.

Nagy jelentősége van még a gyermekmunkában a karácsonyra való készülésnek is. A gyülekezetnek és az iskolának is megvan a saját karácsonyi ünnepélye. Ezek az ünnepélyek a templomban, a kultikus térben kell végbemenniük. Az iskolában nem lehet igazi karácsonyi ünnepélyt tartani, mert az kizárólag csak a templomban tartható meg jól. Mindkét karácsonyi ünnepély nagy élmény a gyülekezetnek és a gyermekeknek is. Különösen az iskolások karácsonyi ünnepélye volt kimagasló szépségű és nivójú az elmúlt években, hiszen az iskolai fegyelem és a lelkes pedagógusi munka mindig megtermette a gyümölcsét. Egészen kiváló tehetségeket fedezhettünk fel iskolásaink között, akik zenében, táncban, versmondásban, előadóművészetben, képzőművészetekben mutathatták meg a bennük lévő csodálatos ajándékokat, tehetséget, mindannyiunk örömeire.

A gyermekmunkához tartozott az is, hogy minden félévben minden osztály eljött egyszer együtt egy vasárnapi istentiszteletre. Ilyenkor ott voltak a szülők, a nagyszülők és a testvérek is. Nagy lehetőség ez a gyülekezet és az iskola életének az összekapcsolására. Sok fiatal szülő kezdett így rendszeresen istentiszteletre

járni és sok gyermek kapcsolódott be a gyermekistentiszteleti közösségbe.

Ifjúság felé végzett szolgálat

Pestimrei szolgálatunk ideje alatt mindig fontosnak tartottuk az ifjúsági alkalmakat. A rendszeres ifjúsági alkalom a pénteki ifjúsági órát jelentette elsősorban. Ezeken az alkalmakon általában tematikus előadások, igehirdetések hangzottak el, amiket közösen átbeszélgettünk. Természetesen volt sok ének, játék is. Igyekeztünk ezeket az órákat vidám, felszabadult alkalmakká tenni. Arra törekedtünk mindig, hogy a fiatalok kapcsolódjanak be a gyülekezeti életbe, találják meg a helyüket, szolgálatukat a gyülekezetben.

A fiatalok nagyszerű szolgálata volt hosszú időn át a keresztlőkön elhangzó köszöntő ének. Volt, amikor egy többszólamú énekfeldolgozást énekeltünk, volt, amikor egy kánon hangzott el, vagy egy ifjúsági ének gitárkísérettel. Tudatosítani szerettük volna a fiatalokban azt, hogy fontos a szolgálatuk, és a szolgálat elsősorban nem csak szereplést jelent, hanem a szeretet gyakorlását mindenki felé, fiatalok és az idősek felé egyaránt.

A fiatalok szolgálata volt a nagypénteki passió is, amikor ők olvastak fel bibliai részeket, a többszólamú, vagy ifjúsági énekeket, verseket adtak elő, illetve elmondták bizonyágtételeiket.

Tartottunk több alkalommal ifjúsági istentiszteleteket, amikor a fiatalok gitárkísérettel előadott éneke alkotta az istentisztelet liturgiai vázát, s az igehirdetés közben is megszólalt egy-egy kedves, odaillő ének. Más gyülekezetbe is ellátogattunk, hogy másokat is fellelkesítsünk és a fiatalokat ott is arra biztassuk,

hogy vegyenek részt aktívan a gyülekezeti életben.

Az utóbbi években az ifjúsági munka gazdái már a gyülekezet arra alkalmas, hitben járó tagjai lettek. Először Csallók Zsoltot és Rátkay Jánost kértem meg ennek a munkának végzésével, majd csatlakoztak hozzájuk Bene Szilvia, Bakos András, Rácz András, Bakró Norbert, Szekeres Attila és Menkó Attila. Ők fiatal felnőttekként sokkal jobban megértették a tinédzserek gondolkodását, problémáit és olyan programokat tudtak szervezni, amikre én már nem lettem volna képes. Evezőstúrákat, hosszú kerékpártúrákat szerveztek, barlangászatot, börtönmissziós alkalmakat, karácsonyi kántálást stb. Reménység szerint az ifjúsági élet tovább erősödik a következő időben.

Konfirmációi előkészítők

Szolgálatunk kezdetén még nyomokban fellelhető volt az a gyakorlat, hogy a családok fontosnak tartották a gyermekük konfirmációi fogadalomtételét. Ebben az időben egyszerűbb volt a gyermekek tanítása, hiszen a szülők számára is fontos volt az, hogy a gyermek jól felkészüljön. A konfirmáció fontossága azonban évről évre egyre jobban háttérbe szorult, ugyanakkor a gyermekek felgyorsult testi fejlődése és az iskolai túlterhelés is szinte teljesen lehetetlenné tette a konfirmáció régi gyakorlatát. Az órákon minden alkalommal olyan ellenállással kellett megküzdeni, amely szinte teljesen ellehetetlenítette az eredményes munkát. A lelkészi feladatot másrésről azonban az is meghatározta, hogy nyitott világunkban erőteljesen megjelentek a különféle pogány vallások, szekták, soha nem látott mértékben felerősödött az ezoterikus hiedelmek iránti érdeklődés. A kábítószer és a különféle szenvedélyek befolyása is egyre több ember életét teszi tönkre. Fontos feladat a konfirmandusokkal való foglalkozás! Nem annyira a tananyag elsajátíttatása a lényeges momentum, hanem az a szándék, hogy

gyermek a konfirmációi órákon és a konfirmációi fogadalomtétel alkalmával akármilyen kicsiny pozitív élményt is átélhessen. Ez segítséget jelenthet abban, hogy továbbiakban a gyermek képes legyen megtalálni a helyes utat, amelyen az élete kiteljesedik. Ez nem jelenti a tananyag mellőzését, hanem kiindulási pont a lelkesítő feladat végzéséhez. Ebben az is erősített, hogy visszatekintve az elmúlt évtizedek gyakorlatára szinte mindenütt azt láthatjuk, hogy a megtanult anyag egyszerűen elfelejtődött és a példásan elvégzett konfirmációi előkészítőnek, csodálatos konfirmációi ünnepnek szinte semmi értelme, jelentőséges sem volt. A lelki érintés és a hitbeli hatások nélkül a konfirmáció gyakorlata igen kevés haszonnal jár.

A konfirmációi előkészítők között az utóbbi időben egyre több volt olyan, amin felnőttek készültek fel a konfirmációra. Minden évben több felnőtt jelentkezett, hogy megkeresztelkedni és konfirmálni szeretne. Arra törekedtem, hogy a felnőttek is egy, vagy két csoportban készüljenek fel a konfirmációra. A felkészülés általában heti egy órás előkészítő alkalmak tartásával egy évet vett igénybe. Természetesen olyan helyzet is volt, amikor egy ilyen csoportot nem sikerült létrehozni a munkabeosztás, vagy a családi helyzet miatt, ilyenkor mindenki a megbeszélte időpontba jött el, és minden konfirmálni, megkeresztelkedni szándékozával külön-külön foglalkoztam.

Az utóbbi években megerősödött bennünk az a gondolat, hogy iskolánkban is be kellene indítani a konfirmációi előkészítőt. A tanulók nyolc évig járnak hittanórára, részt vesznek minden héten az áhítatokon, a különféle egyházi ünnepélyeken, így elvárható, hogy a konfirmációi fogadalomtétel is megtörténjen. Mivel a gyülekezeti terembe különféle okok miatt nem lehetett összegyűjteni az iskola tanulóit, ezért az iskolában folyt az oktatás.

Így az utóbbi időben átlagosan nyolc konfirmációi előkészítő óra volt hetenként.

Három a gyülekezeti teremben, három az iskolában, és két felnőtt előkészítő.

A különféle gyülekezeti alkalmakról

A vasárnap délelőtti istentiszteleten résztvevők száma az elmúlt évek alatt folyamatosan emelkedett. Kezdetben negyven körül voltunk együtt egy-egy istentiszteleten. Ez a létszám ma már 120-140 fő. Arra törekedtünk, hogy az istentiszteletek légköre minél közvetlenebb, családiasabb, szeretetteljesebb legyen. Vasárnaponként egy egy bibliai könyv folyamatos magyarázata hangzott el az igehirdetésekből, váltogatva az ószövetségi és az újszövetségi könyveket. Az központi üzenet minden esetben az evangélium hirdetése volt. Ez az írásmagyarázati módszer fegyelmezett engem, nem lehetett válogatni az Igék között, a gyülekezetet pedig a bibliaolvasásra inspirálta és egyben a Szentírás mélyebb megértésére is segítette.

A gyülekezeti élet fontos alkalmát jelentették a bibliaórák. Négy ilyen alkalom volt az elmúlt időben: 1. hétfő délelőtt, 2.csütörtökön este, 3. férfi bibliaóra, 4.baba-mama kör.

A hétfői bibliaórát azért láttuk fontosnak, mert nagyon sokan este már nem akartak, vagy nem tudtak elmenni a csütörtöki órára. Hétfőn még minden családnál szabadabbak a háziasszonyok, mert nem kell ebédet készíteni. A kisebb, nagyobb bevásárlás után nyugodtan együtt tudtunk lenni a bibliaórán. Egy időben ezt az alkalmat megelőzte egy rövid torna is, amit Bakosné Kóczi Zsuzsanna vezetett szakszerűen. Ez a bibliaórai alkalom lehetőséget adott az Ige mélyebb megértésére, az imaközösségre és a fontos gyülekezeti feladatok

megbeszélésére, megszervezésére. A bibliaóra után az asszonyok rendezték a behozott használt ruhákat, meglocsolták a virágokat, rendezték a templom körüli terepet. Általában 15-20 résztvevője volt ennek az alkalomnak.

A csütörtöki bibliaóra főként azoknak adott lehetőséget a részvételre, akik napközben dolgoztak. Ezen az alkalmon mindig kevesebben voltunk, mert az aktív dolgozók közül nem mindenki ért haza erre az időpontra, vagy sokakat a napi fárasztó munka után az otthoni teendők sokasága várta és nem tudtak eljönni. Ezen a bibliaórán azért vettek részt mégis viszonylag többen, mert közvetlenül a bibliaóra után volt az énekkari próba. Így a két alkalom erősítette egymást. Aki bibliaórára jött, általában ott maradt az énekkari próbán is, aki pedig csak énekelni szeretett volna, az is eljött a bibliaórára. Ha valaki gyermekével érkezett ezekre az alkalmakra, akkor a gyermekek a másik teremben játszhattak felügyelettel.

A férfibibliaórát fontos alkalomnak tartottuk, mert azt tapasztalja minden lelkipásztor, hogy nem csak a társadalom, hanem az egyház is erőteljesen elnöiesedik. Az általános gondolkodás és a világlátás a női életfeladatok, a női életérzés által meghatározottak (genderalapú társadalom) és a férfiak valójában nem találják meg a helyüket a gyülekezetben sem, ahogyan a családban sem és a társadalomban sem. A gyülekezeteknek, a családoknak és a társadalomnak igen nagy szüksége van hitben élő, imádkozó, józan és határozott férfiakra. Szekeres Attilát kértem meg arra, hogy ezt az alkalmat vezesse. Azt szerettem volna, ha ennek az együttlétnek nem az a kedves nőies kérdés lenne a mottója: Milyen az igazi férfi? - hanem sokkal inkább a Biblia üzeneteinek férfi szívvél, gondolkodással való megértése állna a középpontjában.

A negyedik bibliaóra-szerű alkalom a baba-mama kör. Ezen az alkalmon a kisgyermekkel otthon lévő fiatalasszonyok vesznek részt egy arra alkalmas asszony vezetésével. Az Ige segítségével ebben a közösségben próbálják meg-

érteni Isten akaratát azokkal a gondokkal, feladatokkal kapcsolatosan, amik életüket jellemzik. Sajnos ez az alkalom, - bár nagy igény lenne rá -, az utóbbi időben szünetelt, mert nem volt senki az asszonyok közül, aki ezt a feladatot jó szívvel vállalni tudta volna.

A bibliaórák után még írnom kell a keresztelesekről is néhány szót, mert a népegyházak gyakorlatában igen nagy zavarodottság tapasztalható ezen a területen. Van ahol különféle papírok, igazolások bemutatása a feltétele a kereszteleésnek, van ahol több hónapos előkészítőre próbálják a lelkészek kényszeríteni a szülőket és a keresztszülőket (alfa kurzus) a kereszteleés előtt. Látva ezeknek a feltételeknek a csekély eredményét, én azt a gyakorlatot alakítottam ki, hogy minden gyermeket megkereszteljek, akit a szülő, vagy a nagyszülő, vagy a keresztcszülő szerint szeretnének a keresztségsákramentumában részesíteni. A keresztségszolgálatában, Isten kegyelmében bízva, az evangélium személyes hirdetésének lehetőségét láttam, és azt, hogy a lelkipásztor és a gyülekezet számára egy szolgálati lehetőséget ad a missziói munkában.

Minden kereszteleésnél arra törekedtünk, hogy a gyülekezet szeretetében és nyitottságában Isten szeretetét érezzék meg a családok és a kereszteleésen résztvevő vendégek. Mivel nem voltak soha különös feltételeim, ezért a kereszteleések száma erősen megnövekedett az utóbbi időben.

Énekkar és a gyülekezeti éneklés

Gyülekezetünkben az éneklést rendkívül fontos ügynek tartottuk mindig. Énekkar egészen a kezdetektől működött. Arra alapoztuk az énekkar szolgálatát, hogy három emberre felépíthető egy kis kórus. A lelkipásztor felesége az alt

szólamot énekelt, a lelkipásztor a tenor szólamot vállalta magára, a szopránt pedig a gyülekezeti tagok közül valaki, akinek ehhez megfelelő hangja és hallása volt. Ehhez a kis, háromtagú kórushoz azután egyszerű csatlakoztatni másokat, akik szeretnek énekelni. Ilyen módon kórusunk 20-40 tagú kórossá is növekedett időnként. Az énekkari fellépések előtt feleségem nem csak szólampróbákon, hanem különböző időpontokban, egyenként is megtanította az énekkarosoknak a megfelelő szólamot, hogy biztosan tudjanak énekelni.

A fiatalok szívesen énekelték az ifjúsági énekeket az ifjúsági órákon, gyülekezeti napokon, és az istentiszteleteken is. Teljesen természetes, hogy a ma keletkező dallamok felhangzanak a gyülekezetben. Ezek között az új énekek között sok értékes dallam van. Az idő próbáját ezek a jól sikerült dallamok egészen biztosan kiállják, és valamilyen módon megmaradnak.

Az új és a régi énekek éneklésével kapcsolatosan a kántornak és a lelkipásztornak a felelőssége az, hogy a gyülekezetet tanítsák és békítsék ki, számolják fel azt az álellentétet, ami régi énekeket óhajtó és az ifjúsági énekeket követelő táborok között sokszor felerősödik. A lelkipásztorok feladta minden időben az is, hogy az igazi értékeket ismertessék és szerettesék meg a gyülekezet tagjaival és ne engedjék meg azt, hogy mindent áthasson az az igénytelenség és kulturálatlanság, ami korunk nagy betegsége. Az igénytelenség általában nem csak itt vagy ott rombol, nem csak a gyülekezeti éneklést teszi tönkre, hanem mindenre rányomja a bélyegét.

Nagy öröm volt látni, hogy a gyermekeink, iskolánk tanulói lelkesedtek a zsoltárokért és sorra nyerték a zsoltáréneklő versenyeket, mert az egészséges tanítás által felismerhették a zsoltárok szépségét, értékét. Nyilvánvalóvá tették számunkra, hogy nem igaz az, hogy a zsoltárok és a régi énekek elavultakká váltak és a fiatalokat nem lelkesítik. Akkor igaz ez csak, ha a lelkipásztor, vagy

a kántor műveletlen és zenei analfabéta.

A gyülekezeti éneklés fontosságát mindig szem előtt tartottuk. Abból indultunk ki, hogy minden istentisztelet hangulatát, méltóságát és szépségét az éneklés alapvetően meghatározza. Úgy kell kiválasztani az énekeket, hogy azok zeneileg egységessé tegyék az alkalmat, s az alkalomnak megfelelően örömré, búnbánatra, szolgálatra hangolják a gyülekezetet, mindenképpen támogassák az Ige üzenetét és annak befogadását. Arra törekedtünk, hogy minden istentiszteleten lehetőleg öt különféle dallamú és különféle stílusú ének szólaljon meg. Ezzel igyekeztünk az istentiszteletek alkalmait meg gazdagítani, változatossá tenni, s arra is, hogy minél több ének legyen használatos az énekeskönyvből. Tudomásul kell venni, hogy az istentisztelet egyetlen és legfőbb produkcióját nem az igehirdető lelkipásztor szereplése jelenti.

A vetített ifjúsági énekek használatát az istentiszteleteken nem kívántuk meghonosítani, mert saját tapasztalatunk az volt, hogy olyan gyülekezetben, ahol ez a gyakorlat dívik, bármennyire lelkesítő is volt a szép dallam és az üzenetet hordozó ének szövege, nem tudtuk igazán otthon érezni magunkat. Az otthon-érzés titka, bármennyire is vitatják sokan, a régi, megszokott hangok, környezet, illatok és mozdulatok által alakul ki az ember szívében. Gyorsan változó világunk egyik legnagyobb problémája az otthontalanság. Már semmi nem a régi. Minden széthullik. Az úgynevezett dicsőítés is a mélyben a széthullást munkálja és egy idő után a gyökértelenség fájó érzésével terheli meg az embert. A hagyományos életrendet kiszorítja a kívülről irányított és gyakran reklámok, jelszavak, jól megformált jelzések által erősen manipulált otthontalan „hordalét”.

Gyülekezeti csendesnapok

A régebbi időben szokásos szeretetvendégségek már nem lelkesítik és nem mozdítják meg a gyülekezetet úgy, ahogyan a korábbi időkben, ezért új formát kellett találni a kötetlenebb, de mégis komoly tartalommal bíró agapé, vendég-ség lebonyolítására. Úgy gondoltuk, hogy évenként többször legyen csendesnap. Először négy ilyen alkalmat terveztünk, de valójában két ilyen alkalmat tartottunk meg az elmúlt években. Ilyenkor mindenkit meghívtunk a vasárnapi istentiszteletre, ahol lehetőleg vendégigehirdető szolgált, majd az istentisztelet után valamilyen előadás következett, ami ugyancsak a templomban hangzott el. A gyülekezeti teremben az asszonyok megterítették és az előadás után az egész gyülekezetet az asztalokhoz hívtuk, ebédre. Alapítványunk, Ráczné Balogh Sarolta vezetésével, száz fő megvendégléséhez szükséges étkészletet és a szükséges eszközöket különféle pályázatok segítségével beszerezte számunkra. Az ebédet a gyülekezet tagjai készítették elő valakinek a vezetésével. Az utóbbi években feleségem készítette el az ételek zömét. Általában minden alkalommal megközelítette az ilyen alkalom létszáma a száz főt.

Az első ilyen alkalom februárban, vagy márciusban volt, amikor iskolánk tantestületét hívtuk meg családtagjaikkal együtt. A célunk az volt ezzel az alkalommal, hogy a tantestület ismerjen meg bennünket és tagolódjon be a gyülekezet közösségébe és ugyanakkor ezeken az alkalmakon kapjon olyan tanítást, amelyik az iskola református jellegzetességeit mélyebben megismerteti számára. Nyilvánvaló volt mindannyiunk számára az, hogy a gyülekezet és az iskola közötti távolságot folyamatosan csökkenteni kell és minden pedagógusnak el kell valahogyan mondani, hogy a református egyházi iskolának olyan értékeket kell felmutatni, ami igazán egyházivá, reformátussá, keresztényénné teszi az iskolát és ilyen módon meggazdagítja az oktatást. Ha a pedagógusok nem ismerik meg a református egyházi iskola szellemiségét, akkor

az egyházi iskola csak egy változata lesz egy állami intézménynek. Az ilyen intézménnyel pedig nem érdemes fárasztani magunkat! A pedagógusok gyülekezetbe tagolásának folyamatos munkálását azért is fontos volt a gyülekezet felől végezni, mert a tantestületet minden változtatás nélkül átvettük a Podhorszky János Általános Iskolából, amelyik egy nagyszerű tantestület volt, de nagy általánosságban semmiféle ismerete nem volt a pedagógusok többségének a református egyházi oktatás mibenlétéről.

A másik ilyen alkalom volt az idősök karácsonyi ebédje. Idős testvéreinket meghívtuk a karácsonyi ünnepélyre, amely a karácsony előtti vasárnap délelőtt volt minden esztendőben. Ezzel is szerettük volna hangsúlyozni, hogy a gyülekezet egységes, az idősök és a fiatalok nem különülhetnek el egymástól. A ünnepély után az idősöket közös ebédrel láttuk vendégül és úgy ahogyan a gyermekeket, egy szerény karácsonyi ajándékkal ajándékoztuk meg. Ezt az alkalmat is, ebéd előtt és után, karácsonyi jellegű előadással, karácsonyi énekek éneklésével gazdagítottuk.

Első osztályosok fogadalomtétele

Egyházunk rendje szerint a református iskolák tanulóinak fogadalmat kell tenni. Ezzel is tudatosítjuk bennük, hogy a református iskolák tanulóinak bizonyos rendet vállalni kell iskolai munkájukra és magatartásukra nézve, s a szülőknek is tudomásul kell venni, hogy egyházi iskolába csak az járhat, aki elfogadja annak feltételeit. A fogadalomtétel gyülekezeti alkalom volt mindig, amely a gyülekezetet tanította az iskola iránti szeretetre és felelősségre, a gyermekeket és a szülőket pedig arra inspirálta, hogy épüljenek be a közösségünkbe. Minden eszközzel erősíteni kell a gyülekezet és az iskola szerves kapcsolatát

és minden eszközt fel kell használni arra, hogy a gyermekek és a családok legyenek élő tagjai a gyülekezet közösségének. Az iskolát és a gyülekezetet mindig szerves egységként kell kezelni! Ez természetesen sok megoldandó feladatot jelent a lelkipásztor, a presbitérium és a gyülekezet számára éppen úgy, mint a tantestület és a szülői közösség számára, de ezt vállalni kell. Egyházi iskolát működtetni folyamatos, mindenre kiterjedő gyülekezeti kapcsolat nélkül értelmetlen és felelőtlen vállalkozás

Az iskola átvétele

A rendszerváltás után sok gyülekezet kapta vissza régi iskoláját, vagy alapított újonnan valamilyen oktatási intézményt. Mi is gondolkodtunk azon, hogy egy iskolát, vagy egy óvodát alapítunk a gyülekezet területén. A Rákóczi utcai szeretetház épülete és a mellette lévő egykori szeretetház, amit Bekő Elek Otthonnak hívtak annakidején, alkalmasnak látszott a munka megkezdéséhez. Próbálkozásaink azonban hosszú időn át sikertelenek voltak. Reménykedtünk azonban abban, hogy valamilyen módon vagy az óvodát, vagy az iskolát sikerül létrehoznunk. Reménységünk komolyságát az is bizonyítja, hogy az egyik kisperesti óvodából, ahol Pécsy Gáborné dolgozott, elhoztuk a leselejtezett óvodai bútorokat, hogy legyen valamivel elkezdni az óvodai munkát.

Olyan lehetőséget is találtunk időnként, amelyik még inkább buzdított bennünket a „nagy tervek” dédelgetésére. A Táncsics utcában eladóvá vált egy szépen megépített kultúrház, hatalmas telekkel. Minden lehetőség adott lett volna az óvoda létesítésére. Arra gondoltunk, hogy a Rákóczi utcai szeretetházat, (vagy szeretetházakat) el lehetne cserélni erre a kultúrházra, s ott nem csak óvodát, hanem egy imaházat is lehetne kialakítani. Ez lehetőséget adott volna arra, hogy a gyorsan növekvő városrészünkben először prédikáló állomásként,

majd később akár önálló egyházközségként is működhessen ez az épületegyüttes. Igazán jó, virágzó gyülekezeti élet ugyanis a tapasztalat szerint maximálisan 3000 egyházzal lehetséges, amely létszámban az újszülöttek is benne vannak. Egy ilyen nagyságú gyülekezetet képes egy lelkipásztor hatékonyan pásztorolni.

A terveinket nem sikerült megvalósítani és a körülmények, a jogszabályok folyamatos változása az óvoda, az iskola alapításával kapcsolatosan egyre jobban lehűtötték lelkesedésünket.

Az óvoda és az iskola alapításának gondolata helyére azután más tervek kerültek, amik ugyancsak nem valósultak meg. Öregotthon, idősek napközije, hajléktalan melegedő, házi gondozószolgálat lehetősége csillant fel előttünk. Ezek az intézmények sem valósultak meg a kezdő tőke hiánya és az egyre nehezedő feltételek, illetve az életbe lépő uniós előírások miatt. Egy ideig nem foglalkoztunk az iskolaalapítás kérdésével. 2002 decemberében azonban olyan események történtek, amilyenekre senki sem számított. A XVIII. kerületi Önkormányzat finanszírozási nehézségekre hivatkozva néhány iskolát összevonni, illetve megszüntetni szándékozott. Czellahó László, a Podhorszky János Általános iskola igazgatóhelyettese, kedves presbiterünk így emlékszik vissza erre:

„Az ítélet napja

Izgatottan készültünk a bálra, amikor csütörtökön délután robbant a bomba! Czibulyás anyuka (SZM K. -vezetőnk) rohant be az iskolába és falfehéren közölte a hírt, hogy az önkormányzat tervei alapján összevonnak minket a Táncsiccsal. Elmondta, hogy ezt az információt egy barátnőjétől kapta, aki képviselőként a testület tagja. Szinte ezzel egy időben a polgármester, titkárnője által, péntek délután kettőre magához kéretett. Próbáltam a telefonon érdeklődni, hogy miről van szó, de a titkárnő nem tudott (nem akart?) semmi konkrétumot mondani. Megsemmisülten tettem le a kagylót. Az anyuka „fülesét” a polgármesteri

telefon tette hivatalossá. Tehetetlen dühöt éreztem, mert az összes fórumon elhangzott nyugtatgatás ezek szerint csak ámítás volt. Azonnal Gyöngyihez mentem, s immár ketten őrlődtünk. Nincs rá jobb kifejezés, egyszerűen padlót fogtunk, mint a kiütött ökölvívó. Tanácstalanság és kiábrándultság vett erőt rajtunk.

Másnap mindketten ott voltunk a megbeszélt időre. Meglepetésünkre több igazgató is megjelent (akkor még nem tudtuk, hogy másokat is érint a dolog). Az arcokról minden leolvasható volt. Itt mindenki temetésre érkezett. A polgármester ennek megfelelően ünnepélyes és szomorú volt. Néhány mondatában ecsetelte a kerület katasztrofális anyagi helyzetét, a csökkenő gyerekszámot, egyszóval a mindenki előtt ismert tényeket. Hangsúlyozta, hogy a kidolgozott megoldás csak terv, de valamit tenni kell a nehéz helyzetben. Ezek után a halotti csendben ülő igazgatóknak személyre szólóan átadta az iskolájukra vonatkozó elképzeléseket írásban, majd hangosan is ismertette azokat. Álljon itt szó szerint a ránk vonatkozó tervezet:

Podhorszki János Általános Iskola

Magyarné Teliska Gyöngyi igazgató asszony részére

Budapest Nagykőrösi út 55-57.

1188

Tisztelt Igazgató Asszony!

Önök előtt is nyilván jól ismert, hogy Önkormányzatunk - bár évről évre többet fordít a kerület oktatásának fejlesztésére - egyre súlyosbodó finanszírozási gondokkal küszködik. A költségvetés tárgyalásakor a könyvvizsgáló minden alkalommal felhívta a figyelmet a szükséges racionalizálási intézkedések meghozatalára az önkormányzat likviditásának megőrzése érdekében. Most olyan

ponthoz érkezett önkormányzatunk, amiben a döntések már nem halaszthatók a kerületi oktatás jövője, a megteremtett értékek megőrzése érdekében. Kénytelenek vagyunk egy komplex takarékosági program keretében – amely érinti a Polgármesteri Hivatalt, a gazdasági társaságokat, a szociális intézményeket stb. - a kerület oktatási feladatainak ésszerűsítését is napirendre tűzni. Ennek értelmében az önök intézményével kapcsolatban az alábbi javaslatokat kívánom a Képviselő-testület elé terjeszteni:

Budapest XVIII. ker. Pestszentlőrinc-Pestszentimre önkormányzat Képviselőtestülete úgy dönt, hogy:

3. A Podhorszki János Általános Iskolát 2003. július 31-i hatállyal úgy szünteti meg, hogy az iskola jogutódja az Általános és Német Nemzetiségi Iskola (Táncsics) legyen.
4. A Podhorszki János Általános Iskola és az Általános és Német Nemzetiségi Iskola tanulói körzeteit egyesíti, és a 2003. áprilisi beiratkozáskor már ezt figyelembe véve kell eljárni.
5. A Podhorszki János Általános Iskola épületét az Általános és Német Nemzetiségi Iskola rendelkezésére bocsátja, és ezt az Általános és Német Nemzetiségi Iskola Alapító Okiratában is rögzíti.

Tisztelt Igazgató Asszony!

Tudom, hogy fájdalmukat és csalódottságukat szinte lehetetlen enyhíteni. Mégis kérem, hogy a tanulók és szüleik, illetve az Ön és kollégái érdekében segítse azt az egyeztetési folyamatot, amelynek lefolytatása az elkövetkező hónapokban elkerülhetetlen lesz.

Az előkészítés-végrehajtás folyamata a következő ütemezésben történik:

© A Köznevelési Törvény alapján kötelező vélemény-nyilvánítások megszervezése, kikérése 2003. március 5. - 14. között

Az Intézkedési Terv módosításának véleményezése legkésőbb 2003.

március 14-ig. „; OKSB ülés - 2003. március 24.

Képviselő-testületi ülés - 2003. április 3.

Alapító Okiratok módosítása - 2003. június 30-ig.

® Folyamatos egyeztetés: - az új tanév szervezéséhez

a dolgozók további sorsának intézésében

A megfelelő tájékoztatás érdekében jómagam és munkatársaim mindenben igyekszünk az önök segítségére lenni. Törekszünk arra, hogy a lehetőségekhez képest a legkevesebb kárt okozzuk az esetleges intézkedés végrehajtása során.

Czellaró László igazgatóhelyettes testvérünk így folytatta a visszaemlékezését:

Két dologban szentül meg voltam győződve:

1. Az iskolánk épületét és területét értékesíteni akarják, méghozzá minél hamarább.

2. Ez maximum 2-3 év múlva bekövetkezik.

Lehet velem vitatkozni, de a lényegen ez nem változtat. Az összevonás pillanatában több ember feleslegessé válik, és az új igazgató (ez teljesen érthető) a sajátjait fogja favorizálni. Császár Katival abban maradtunk, hogy összedolgozunk, ha az önkormányzat terve megvalósul. Felhívnám a figyelmet a mondat utolsó részére: ha megvalósul! Ez azért lényeges, mert a későbbiek folyamán ő úgy érezte, hogy becsaptuk. Hát nem! Csak lehetőségként merült fel az összevonás esetén az együttműködés, szó sem volt arról, hogy nem keresünk más kiutat. Milyen lehetőségekkel számolhattunk? Nézzük őket sorban, meglátásaimmal együtt!

a, Az intézményünk kiemelése a csomagból.

Teljesen kizárt. Egyfelől sokszor elhangzott, hogy a csomag csak minden elemével együtt jelenthet megtakarítást, ha valaki „kimenekül” az egész értelmét

veszti. Másfelől a mi iskolánk volt az, amelyiknél szinte minden évben felmerült a bezárás, összevonás, tehát esetünkben voltak a legelszántabbak a végrehajtást illetően.

b, A döntés megfordítása: hozzánk csatolják a Táncsicsot.

Ezt is elvethetjük. A két épület befogadóképessége, és a mi területünk piaci értéke szolgálhat magyarázatul, s akkor még nem is említettük, hogy a másik fél sokkal erősebb lobbival rendelkezik, mint Gyöngyi. Az okokat most hagyjuk, messzire vezetnek.

c, A fenntartó megváltoztatásával kilépni az önkormányzati körből. Radikális, de hosszútávú megoldás. Kell hozzá egy biztos anyagi háttérrel rendelkező átvevő, és az erre a megoldásra hajlandó kerületi vezetés. 2003. február 28-án, egyik tényezőről sem tudtunk biztosat.

Mint azt láthatjátok, egyedül a c verzió tűnt megvalósíthatónak. Na jó, az első kettőre 0 %, a harmadikra 0,5 % esély látszott, de legalább látszott! Újra hangsúlyozom: a saját, szubjektív véleményem szerint! De úgy gondolom, hogy a történések is ezt igazolták.

Gyöngyivel tanakodtunk, kihez lehetne fordulni. Magánember, aki rendelkezik annyi tőkével, amely egy iskola fenntartásához kell, nem volt a látómezőnkben. Alapítványi forma? Ismét csak pénz! Honnan lesz cirka évi százhusz millió forint a fenntartásunkra? Ráadásul az alapítványi iskolák nem kaphatnak kiegészítő támogatást, a szülőkre terheljük több tízezres havi tandíjakat? Még a Rózsadombon sem menne ez, nemhogy nálunk! Mindkét eset drasztikus létszámcsökkenéssel (gyerek, pedagógus egyaránt), valamint eddigi nevelő-oktató munkánk megváltoztatásával járna. Ezt nem akartuk. Olyan fenntartóra volt szükségünk, akinek nem fogy el a pénze, aki számít minden gyerekre, felnőttre, akinek megfelelő eddigi munkánk és nem utolsósorban alkalmas partnernek tekinti az önkormányzat. Van ilyen egyáltalán? Nem tudhattuk. De itt jött a képbe először az egyház, mint a fenti feltételeknek nagyjából megfelelő alany. Most egy kis személyes kitérőt engedjete meg nekem.

Bizonyára sokan tudtátok rólam, hogy református vallásomat gyerekkorom óta gyakorlom. Azt már talán kevesebben, hogy több mint öt éve presbiterként is részt veszek a Pestszentimrei Református Egyházközség munkájában. A lelkipásztorral, Orbán Kálmánnal nagyon jó a kapcsolatom, ezért többször beszélgettünk arról, milyen nagyszerű lenne egy református iskolát alapítani. Természetesen ezek csak ábrándozások voltak, anyagi és egyéb lehetőségek hiányában. A református hitoktatás mindig zökkenőmentes volt az iskolában, szerettek is hozzánk járni, példaként emlegettek minket a többi sulis közül kiemelve. Mindezt azért volt fontos elmondani, hogy mindenki számára világos legyen: nem volt teljesen légből kapott ötlet, ami felvetődött bennünk. Egy picit morzsa, halvány reménysugár, de mégis valami. Úgy éreztem, meg kell próbálni. Veszíténivalónk nem volt. (Czella László: Újjászületés)

Valóban így volt. Czella László igazgatóhelyettes, mint presbiter eljött hozzám és elmondta, hogy milyen gondolatra jutott az iskola vezetése és az egész tantestület is. Én az elgondolást jónak tartottam, de ismerve azt a helyzetet, ami a püspökváltás kapcsán jellemezte az akkori egyházi életet, csendben csak azt javasoltam, hogy kérdezzük meg a római katolikus lelkészt is. Dr. Hegedűs Lóránd püspök úr ugyanis mindent megtett azért, hogy a református egyház minél több iskolát vállaljon fel, és a sok leromlott iskolaépülettel nagy anyagi terhet is vállalt magára, ugyanakkor a nem egyházas gondolkodású pedagógusokkal, akik sokszor szembefordultak az egyházzal, a fenntartóval, hasonlóképpen sok gondot vett a vállára. A püspökváltás után, dr. Szabó István az új püspökünk szerette volna rendezni úgy anyagi szempontból, mint egyházi szempontból az iskolák helyzetét és egyelőre nem támogatta az új iskolák létesítését. Így az iskola átvételét nem nagyon támogatta a mi esetünkben sem.

Ebben a helyzetben bátorított bennünket Papp Kornélnak, a Zsinati Oktatásügyi Iroda Osztályvezetőjének korábban a gyülekezetek felé kiadott, és általam Czellahó Lászlónak is eljuttatott körlevele, amelyre ő így emlékszik vissza:

„Fény csillan a sötétben

A március 2-i istentisztelet után kellően elkeseredett állapotban leültem Orbán Kálmánnal beszélni. Elévetítettem sötét jövőnket és megkérdeztem, hogy lát-e lehetőséget az egyház segítségére. Ő roppant megértő volt (mindig olyan) és rögvest megmutatott egy egyházi körlevelet, amely mintha kifejezetten rólunk íródott volna. Idézzük fel hát ezt a levelet, mint egy hosszú és fáradságos út első állomását:

Magyarországi Református Egyház Zsinati Iroda Iskolaügyi Osztály

1440 Budapest. P f.: 5343-7870/119, 120; 343-7878/119.Í20; 343-7879/119,120 .

E-mail: rcfzsin.iskola@axelero.hu 1146 Budapest, Abonyi u. 21.

A Magyarországi Református Egyház egyházközségei részére
Székhelyükön

Nagytiszteletű Lelkipásztor Asszony / Úr!

Mint ismeretes, a Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről szóló 2002/LXII. tv. igen nehéz helyzetbe hozta a közoktatási intézményeket fenntartó önkormányzatok többségét. Az egyházi fenntartók helyzete a közoktatási kiegészítő támogatásnak köszönhetően [132.838 Ft/tanuló/év] megnyugtató. Híreket hallani viszont arról, hogy több városban és községben óvodák és iskolák megszüntetését fontolgatják.

Az önkormányzatoknak az októberi önkormányzati választásokat követően 6 hónap alatt kell eldönteniük, hogy átadják-e a közoktatási feladatot más önkormányzatoknak, pl. a megyei önkormányzatnak. Ennek következtében április végéig dől el a közoktatási intézmények sorsa. Ezt követően négy esztendeig nagy változásra nem lehet számítani.

Tisztelettel kérjük a Nagytiszteletű Lelkipásztor Asszonyokat és Urakat, hogy gondolják végig egyházunk lehetőségeit településükön az nevelő-oktató munka szempontjából. Az adott településen vagy kistérségben van-e olyan intézmény, melynek megszüntetése után helyi konfliktusok keletkeznek? Vajon az önkormányzat a konfliktusok helyett vállalná-e az ingatlanok tulajdonba, esetleg tartós használatba vagy bérbe adását oktatási céllal? Van-e egyáltalán szülői igény a településen a református keresztyén nevelésre, oktatásra?

A Zsinati Iskolaügy! Osztály [1146 Budapest, Abonyi u. 21. Tel: 1/460-0710, Fax: 1/460-0711, Email: refzsin.iskola@axelero.hu minden segítséget megad a kérdések végiggondolása érdekében. Ne feledjük, hogy közösségek sorsát befolyásolják a döntések.

Tisztelettel:

Papp Kornél osztályvezető

Budapest, 2003. január 24.

Püspök úrral való személyes tárgyalásunk ugyan halvány reménységet adott számunkra, de a hivatalos levélben érkező tájékoztatások lesújtóak voltak. Püspök úrtól végül megkaptuk a határozott döntést tartalmazó levelet:

Magyarországi Református Egyház Dunamelléki Egyházkerület Püspöki Hivatal
1092 Budapest. Ráday u. 28. telefon: (+36-1)218-0753; telefax: (+36-1)218-0903,

Tisztelt Presbitérium!

Kedves Lelkipásztor Testvéreink!

Kedves Gyülekezet!

Egyházkerületünk Elnöksége nagyra értékeli azt a jó szándékú, terheket vállaló igyekezetüket, amely viszonylag kedvező körülmények között református általános iskola alapítására irányul.

Áttekintettük az önök által beküldött szakértői véleményeket, valamint személyesen, is meghallgattuk több képviselőjüket. Sajnos, ezek arról győzték meg Egyházkerületünk Elnökségét, hogy minden fáradozásuk, sőt az önkormányzat segítő hozzáállása ellenére se képes a gyülekezet a Podhorszki János Általános Iskolában a református közoktatási törvényben leírt keresztyén szellemiségű iskolát működtetni és főként annak fenntartási költségeit hosszabb távon fedezni. Ismert ugyan a körülmény, de kedves Testvéreinknek kénytelenek vagyunk újra a tudomására hozni, hogy az előző egyházi vezetéstől olyan deficitese anyagi helyzetet örököltünk, amely belátható időn belül nem teszi lehetővé, hogy az Egyházkerület a tervezett iskolát anyagilag támogatni tudná. Azt ugyanis sem teológiai, sem erkölcsileg nem engedhetjük meg, hogy már meglévő iskolánkat bezárjuk, és ezzel törést, csalódást okozzunk azoknak a szülőknek, akik már egyházi iskolába írták gyermekeiket.

Az elmondottakra tekintettel közöljük, hogy az iskolaalapításhoz az Egyházkerület Elnöksége a református közoktatási törvényben előírt engedélyt nem adja meg. Evvel a magunk részéről is sajnálatosnak tartott értesítésünkkel az iskolaalapítás ügyét lezártak tekintjük.

Kérjük kedves Testvéreink megértését és a közöltek tudomásul vételét.

Budapest

Dr. Nagy Sándor/ főgondnok

Dr. Szabó István/ püspök

Püspök úrral történő tárgyalásaink mellett folyamatos tárgyalásban voltunk az Önkormányzat vezetőivel is. Ebben a tárgyalásban nagy segítségünkre volt Papp Kornél zsinati osztályvezető úr, aki jónéhány iskola átvételét segítette és tisztában volt a jogi, munkajogi kérdésekkel is, amiket feltétlenül figyelembe kellett venni az iskola átvételénél.

Czellaró László igazgatóhelyettes így emlékszik vissza ezekre a napokra:

„Kész, vége. Ennyi volt. Hiába volt a rengeteg munka, erőfeszítés, idegeskedés, az utolsó lépésnél elbuktunk. Az engedély megtagadása, a „az iskolaalapítás ügyét lezártnak tekintjük”, mondat nem hagyott semmilyen kiskaput, szalmaszálát. Február 28-a, a hivatalos polgármesteri bejelentés óta, nem éreztem magam ilyen keservesen. De ez még annál is rosszabb volt. Most az egyház hagyott cserben, ami utolsó mentsvárunk volt, amelyhez nagy szükségünkben fordultunk. Az egyház engem, én pedig titeket hitegettelek hiába, ez egyszerűen felfoghatatlan volt. Képtelen voltam arra, hogy közöljem veletek a megfellebbezhetetlent. Gyöngyi tartotta bennem a lelket, ő bízott még valamiben. Tárcsáztam Kornélt, aki tudott a döntésről, de elmondása szerint nem akart ezzel idegesíteni engem az államvizsgára készülés közben. Fékeznem kellett magam, hogy ne káromkodjak erre egy cifrát, így szalonképes formában közöltem vele, hogy mennyire nem érdekel jelen pillanatban a diploma. Azt válaszolta erre, hogy koncentráljak csak rá, mert az iskola meg fog maradni. Azt hittem rosszul hallok. Kornél

a továbbiakban Kálmánhoz irányított. Kálmán azzal kezdte, hogy egyrészt azért nem akarta megmutatni a püspöki levelet, hogy ne idegesítsen a vizsgaidőszak közben. Önuralmamat megőrizve azt feleltem, ha még egyszer ezt hallom valakinek a szájából, annak nekimegyek. Másrészt a levél kézhezvételének estéjén felhívta őt személyesen a püspök, aki azt mondta, ha az egyházmegye is vállalja az iskola fenntartását, akkor ő is áldását adja rá. Vagyis ha az egyházközség és a megye közös fenntartó lesz, mehet a dolog! Tehát a jelen állás szerint volt egy hivatalos határozat, amely kerek-perec megtagadta az iskola átvételét, és egy telefon, ami mégis felkínálta ennek lehetőségét. Örület, nem? Valószínűleg az egyház vezetése belátta, milyen következményekkel járna a visszalépés egy már majdnem megvalósult megállapodás esetében. Kornél és Kálmán is keményen lobbizott minden lehetséges fórumon, ez is sokat nyomott a latban. Lehet, hogy mégis van remény? A közös fenntartáshoz viszont kellett az imrei presbitérium beleegyezése. De mindenekelőtt kellett az egyházmegye igenje!

Az egyházmegye, melynek központja Pesterzsébeten van, Takaró Tamás esperes vezetése alatt áll. Rá emlékezhetek az előzőekből, ő mondta, hogy falakba fogunk ütközni, de támogatta az iskolaalapítás gondolatát. Elméletben legalábbis. Most nem csak támogatnia kellett minket, hanem fel kellett volna vállalnia a fenntartást. Rögtön felvettük vele a kapcsolatot, s képzeljétek, nem érte váratlanul a dolog! Mint kiderült, őt is felhívta a püspök és neki is elmondta azt, amit Kálmánnak. Ezzel kvázi átadta neki a döntés jogát és felelősségét! Dr. Szabó István püspök azzal indokolta ezt a megoldást, (mármint a közös fenntartást) hogy az egyházmegye stabilabb anyagi fedezetet jelent az iskola számára. Ezzel nem is lehet vitatkozni, ez tény. Lényeg, hogy az egyház vezetése nem mondott le rólunk végérvényesen, adott egy utolsó (legeslegutolsó) esélyt. Az esperes úr fogadott minket szinte azonnal, Gyöngyi beszélt az iskoláról, elmondta mekkora értéket kaphat meg a református egyház. Beszéltünk a pénzügyi feltételekről

is. Takaró Tamás borzasztó kényes helyzetben volt: ha nemet mond, miatta hiúsul meg amit mindenki szeretne, ha igent, és két hónap múlva gazdaságilag befuccsolunk, megint ő lesz a felelős, hogy minek kellett hebehurgya módon belevágni az egészbe. Átéreztük a helyzetét. Mindenesetre elmondta aggodalmait, de jó jelnek vehettük, hogy másnap kijött személyesen is megnézni minket. Azt hiszem, mondhatom hogy elégedett volt. Persze egyedül ő sem dönthetett, ebben a megyei vezetés volt hivatott dönteni. Sebesen összehívta hát ezt a gyűlést, ahol vendég résztvevőként sokadszor ismertettük a helyzetet. Abban maradtunk, hogy ők is szeretnék saját „embereik” véleményét is kikérni, s e célból összeismertettek Takaró Mihállyal (az esperes úr öccsével), aki szakértője az egyházi oktatási intézményeknek. Ő és munkatársa, Szegedi György aki szintén egy református iskola igazgatója, bekért tőlünk minden létező anyagot, s azok tanulmányozása után szakvéleményét írásba foglalta. Ebben felsorolta az iskola indítása mellett szóló érveken kívül a kockázati tényezőket.

Az ügy lezárását az gyorsította fel, hogy dr. Mester László polgármester felszólított bennünket, hogy a következő testületi ülésig nyilatkozzunk, mert nem biztos az, hogy a későbbi üléseken megszavazza a testület az iskola átadását, ami az iskola megszüntetését jelenti. Számomra lelkiismereti kérdés volt az, hogy egy iskola tantestületének a munkahelyéről van szó ebben a tárgyalásban és egy olyan iskoláról, amit a tantestület sok sok munkával alakított ki tizennyolc év alatt. Családok, szülők várják a döntést, akik előtt elmondtam, hogy nem kell félni a változástól, mert szeretettel és tisztelettel fogunk viszonyulni az iskolában folyó munkához. Elmondtam nekik, hogy olyan iskolát szeretnénk létrehozni, amiről hallottak akkor, amikor a pápai, pataki, debreceni, vagy a nagyenyedi iskoláról olvastak. A tantestület, a szülők tökéletesen megbíztak bennünk!

Az Önkormányzat testületének ülésére együtt mentünk el Pécsy Gábor gondnok úrral, Magyaréné Teliska Gyöngyi igazgató asszonnyal és Czellahó László igazgatóhelyettes úrral. Éjjel fél 3-ig tartott az ülés, ahol szint kellett vallanunk arról, hogy milyen programot követve akarjuk az iskolát működtetni. Próbáltunk a feltételeken valamit változtatni is, hiszen az Önkormányzat vezetői világosan megmondták, hogy semmiféle anyagi támogatást nem tudnak adni az iskola működtetéséhez és fenntartásához. 25 évre adják át, évi 1, -Ft bérleti díjért az iskolaépületet a teljes berendezéssel együtt. Az átvétel feltétele az volt, hogy minden dolgozó önként felmond, hogy ne kelljen az önkormányzatnak végkielégítést adni, mi pedig vállaljuk, hogy a Podhorszky János Általános Iskola minden dolgozóját alkalmazzuk. A megállapodást Pécsy Gábor gondnok úrra együtt aláírtuk és elkezdődtek a régi iskola megszüntetésének és az új iskola megalapításának előkészületei. A folyamat lebonyolítása igen nagy feladatot jelentett, különösen Magyaréné Teliska Gyöngyi igazgatónő és Czellahó László igazgatóhelyettes számára, akik előkészítették és rendezték a különféle engedélyeket, az átadás, átvétel pontos végrehajtását. Természetesen ebben a folyamatban Püspök Úr és a különféle egyházi hatóságok hozzájárulásukat adták az iskola alapításához.

Iskolánkat Szenczi Molnár Albertről, a tudós zsoldárfordítóról neveztük el. A névadás hátterében az volt, hogy szerettem volna egy olyan iskolát Pestszentimrén, amelyben a zsoldárok, a kóruséneklés, és a református egyházzene van a közép-pontban. Arra gondoltam, hogy az éneklés, a zene örömtelivé teszi az iskola légkörét, hatékonyá teszi a munkát. Ahol éneklő és zenélő gyermekek, pedagógusok vannak együtt, ott mindenki boldog. Ugyanakkor egyházunknak igen nagy szüksége van arra, hogy az énekkultúrát erősítő iskolái legyen. Természetes nagy értéknek láttuk az iskolában működő rajz és média oktatást is!

A tanévet rendben el tudtuk kezdeni. A régi pedagógusok közül egy nyugdíjba vonult egy pedig nem akart a református iskolában tanítani és felmondott. A gyermeklétszám stabilan megmaradt. Úgy igyekeztünk bevezetni a hitoktatást, hogy a hittanra járni nem kívánó gyermekeknek etikát kellett tanulniuk hittan helyett. Lehetőségeink szerint minden egyház számára felajánlottuk a hitoktatási lehetőséget. A római katolikus lelkipásztor élt ezzel a lehetőséggel és biztosította a római katolikus vallású gyermekek számára a hitoktatót. A református vallású gyermekek hitoktatását a gyülekezet beosztott lelkésze, Orbán Kálmánné vállalta el. Ő lett egyben az iskolalelkész is. Független iskolalelkész állást egyelőre nem tudtunk volna létesíteni. Ő volt, aki a tantestületen belül az egyházi jelleget erősítette, s a kisebb nagyobb gondokat, vitákat, félreértéseket csendesen, szeretettel, lelkipásztorként tudta rendezni. Folyamatosan, az iskolán belül szolgáló lelkipásztorként, és egyben a gyülekezet beosztott lelkészeként is segítette az iskola harmonikus működését.

A hitoktatás alapvető jellegzetességeit tekintve mindenek előtt arra törekedett, hogy a gyermekek számára élmény legyen a leadott anyag, a tanulók érezzék meg a hitben élt élet örömét és szépségét, ugyanakkor sajátítsák el a tananyagot is. Ilyen módon a feleléseket és a dolgozatokat többször meg lehetett ismételni nála, egészen addig, amíg a tanuló képességeinek megfelelően tökéletesen meg nem tanulta az anyagot. Az első években sokszor előfordult, hogy késő estig javította a dolgozatokat, nézte át a füzeteket és hajnali három órától kezdve készült az óráira, hogy azok soha ne legyenek rutinból leadott, készületlenségről árulkodó rögtönzések. Egyik pedagógus munkájánál sem jó a rutinból végzett munka, de hitoktatni egyáltalán nem lehet rutinból, csupán a korábbi tapasztalatok felhasználásával órát tartani. A hitoktatás ígéhirdetés, személyes vallástétel minden esetben. Így a sok fárasztó munka eredményeképpen a gyermekek általában igen jól megtanulták a tananyagot és szerettek hittanórára járni.

A hitoktatás mellett az egyházi éneket is ő tanította. Az egyházi énekórán a gyermekek megtanulták a szolfézs alapjait, a kottaírást gyakorolták és nagyon megszerették a zsoltárokat és a régi magyar énekeket. Minden esztendőben, amikor az év végéhez közeledtünk, akkor azt tapasztaltuk, hogy az iskolában megtanult és énekelt énekek által komoly énekismeretről tehettek bizonyosságot a tanulók. Egyszer összeszámoltam és csodálkozásomra több, mint 100 énekeskönyvi éneket tudott az iskola minden tanulója.

Az énektanítás hatékonyságát mutatja talán az a kis történet is, amit Falusiné Varga Tünde tanítónő mondott el, amikor egy első osztályt tanított. Azt mondta a gyerekeknek: Gyerekek! Kellene valami zenét hallgatni! Mit szeretnétek hallani? Egyik elsős kislány jelentkezett és azt mondta: Hallgassunk Mozartot!

A hitoktatás mellett természetesen felkészítette a gyermekeket a különféle versenyekre is. Hittan, bibliaismeret, zsoltáréneklés... Gyulán, Kaposváron, Budapesten és másutt folytak ezek a versenyek éveken át. Minden versenyre induló gyermeket külön kellett felkészíteni, jónéhány órát szánva a felkészülésre. Mivel ezt mindig megtette, így sok versenyt megnyertek a tanulóink a hittan, a zsoltáréneklés témakörében. Igyekeztünk a pedagógusokat is arra segíteni, hogy ne „kiadják” a gyermekeknek a különféle versenyek anyagát, hanem készítsék is fel őket, mert a gyerekek csak így tudnak jól felkészülni. A jó versenyeredmények pedig iskolánk jó hírét is erősítik, amire szükségünk is van.

Az iskolában igyekeztünk arra, hogy legyen a tantestület és a szülők számára rendszeresen bibliaóra és olyan alkalom is, amikor hitben élő pedagógusokat, közéleti szereplőket, különféle szakembereket hívunk el, hogy segítsék az iskola református jellegének az erősítését és a pedagógusok és szülők közötti keresztyén közösség kialakulását. A bibliaóra azért is volt számunkra fontos,

mert itt egy olyan fórumot lehetett volna működtetni, ahol testvéri, szeretetteljes légkörben minden problémát, gondot meg tudtunk volna beszélni. Sajnos a pedagógusok leterheltsége miatt ezt az alkalmat nem tudtuk rendszeresíteni.

A különféle előadásokkal pedig azt szerettük volna érzékeltetni, hogy az iskola több, mint oktatási intézmény. Olyan szellemi értékek hordozója, amelyik meg gazdagítja a családokat és az iskola körül élők életét, gondolkodását is.

Már a kezdetekben elhatároztuk azt is, hogy minden évben legalább egy alkalommal olyan jótékonysági koncertet tartunk a templomban, lehetőleg neves művészek közreműködésével, ami egyrészt az iskola tanulói és a szülők számára is egy nagyszerű élményt jelenthet, másrészt Pestszentimre lakossága számára is egy nemes hagyománnyá lehet az idők folyamán. Ilyenkor az iskola kórusa is készül valamilyen kórusművel, a tehetséges gyermekek is lehetőséget kapnak arra, hogy bemutatkozzanak és a tantestület tagjaiból álló kórus is felléphet.

Ezek a hangversenyek minden esztendőben igen sikeresek voltak. A templomunk minden alkalommal zsúfolásig megtelt, s nagy élmény volt mindenki számára hallani a felcsendülő zenét, éneket és nagy öröm volt hallani és látni az örömmel éneklő gyerekeket. Ezeken az alkalmakon több egészen különleges tehetséggel megáldott tanuló zenélésének, énekének örvendezhettük.

Az iskola tanulói minden esztendőben megünnepelték a templomban az egyházi ünnepeket. Ragaszkodtunk a templomhoz, mert az egyházi ünnepek megünnepeléséhez kultikus térre van szükség, csak így lehet átélni a résztvevőknek, hogy ez egy különleges alkalom.

Minden tanévben az első templomi alkalom lett az első osztályosok fogadalmtétéle. Fontos volt, hogy ez a gyülekezet közösségében menjen végbe. Ez az

alkalom a gyülekezet számára azt jelenti, hogy hálás szívvel kell megköszönni Istennek az iskola által ajándékozott lehetőséget, amely a jövő szempontjából nagy missziói lehetőség. Másrészt a gyermekeknek és a szülőknek is meg kell érteni a gyülekezet közösségében, hogy az az iskola, amelybe gyermekük jár, református iskola, amelynek egy egyház, egy gyülekezet a fenntartója. Sajnos sok szülő úgy gondolja, hogy a református egyházi iskola elnevezés csak egy üres szóhalmozás. Nem értik sokan ennek a jelentőségét.

A második templomi ünnepély a reformáció ünnepe. Ezen az alkalmon olyan előadás hangzik el, akár meghívott vendég szájából, akár a lelkipásztor, vagy az iskola tanulóinak szereplése által, amelyik a reformáció jelentőségét hangsúlyozza. Így az elmúlt években pl. Lutherről, Kálvinról, Zwingliről, Szenczi Molnár Albertről, Comeniuszról, a waldensekről, a hugenottákról emlékeztünk meg.

A harmadik egyházi ünnepként az advent első vasárnapja következett, amikor az iskola tanulói is, a gyülekezet gyermekseregével és a gyülekezettel együtt adventi énekkel kezdte el az istentiszteletet, majd adventi gyermeknappal folytatódott tovább a gyermekek programja. Ez az alkalom kezdetben a gyülekezet alkalma volt, amelybe bevontuk az iskola tanulóit is.

A negyedik alkalom a karácsonyi ünnepség volt. Ezt a karácsonyi szünet előtt, az utolsó tanítási napon rendeztük meg. Ilyenkor már állt a templomban a karácsonyfa és a kijelölt osztályok tanulói által bemutatott betlehemes játék, színdarab volt mindig műsoron. A gyerekek a pedagógusok vezetésével készültek fel és minden alkalommal igen nívós karácsonyi ünnepélynek örülhettünk.

Az ötödik iskolai alkalom a nagyheti ünnepség volt. Általában nagy csütörtökön, vagy nagypénteken tartottuk meg. Jézus szenvedését, kereszthalálát és feltáma-

dását mondták el valamilyen formában a felkészített szereplők. Mindig nagyon megrendítő volt a tanulók számára is Jézus szenvedéstörténete.

Végül a pünkösdi ünnepély volt az, amivel lezártuk az ünnepek sorát. Ezen az alkalmon is a gyermekek szerepeltek és egy olyan előadás, igehirdetés hangzott el, amelyik a Szentlélek kiáradását magyarázta el.

Az iskola tanulói számára, egyházi hovatartozástól függetlenül, kötelező volt a hétkezdő áhítaton való részvétel. Ezeket az áhítatokat kezdetben a tornateremben tartottuk, de később már a templomban tarthattuk meg. Hétfőn az alsó tagozat, kedden a felső tagozat jött 8 órára a templomi áhítatra. Bizonyára némi forgalmi akadályt jelentett a közel 200 gyermek vonulása ebben az időszakban a Nemes utcán, de felfogható ez vallástételnek és az iskola reklámjának.

Az áhítatokon sokat énekeltünk, kánonoztunk és minden alkalommal egy rövid bibliai tanítás hangzott el a gyermekek és a kísérők felé. Itt is törekedtünk a templomi élmény kialakítására. Mindig szólt a harmónium a gyülekezésnél, vagy valamilyen orgonazene. A harangok minden alkalommal megszólaltak. Ezeknek az alkalmaknak is volt egy egészen egyszerű templomi liturgiája. A vetítövászonon pedig az Igével kapcsolatos szemléltető anyag volt látható, amit általában vasárnap este, vagy hétfő hajnalban készítettem el. A háttér-információkat mindig úgy igyekeztem válogatni, hogy azok kapcsolódjanak az iskolai anyagokhoz, illetve gazdagítsák a gyerekek ismereteit. A háttérben feltűnt egy régi magyar, vagy más országban lévő templom, egy-egy hangszer, orgona, festmény, szobor, felhangzott egy zenemű...stb. A gyerekek szerettek jönni az áhítatra, nem unatkoztak és otthon el tudták mondani, hogy miről volt szó. Ezeken az alkalmakon is tudatos, tervszerű énektanulás folyt, amelyben gyermek és ifjúsági énekek is voltak és énekeskönyvi énekek is.

Az iskolában folyó munkába nem szóltunk bele, legfeljebb segítettük azzal, hogy a bibliai alapokról beszélgettünk. Örömmel láttuk azt a pluszt, ami egy hitben élő pedagógus munkája által láthatóvá lett. Akkor, amikor egy hitben élő pedagógus munkájában a szeretetlenséget, a türelmetlenséget, vagy valamilyen rosszul értelmezett türelmetlen maximalizmust fedeztünk fel, akkor szeretettel próbáltuk korrigálni. Fontosnak tartottuk, hogy az iskolánkban tanító pedagógusok lehetőleg élő hitű keresztyének legyenek, de újra és újra rá kellett jönni arra, hogy nem minden élő hitű pedagógus alkalmas a gyermekek tanítására. Mindenütt és minden időben gondot jelent ez! Nincsen tökéletes iskola, tökéletes református keresztyén iskola sincs.

Végül még az iskola anyagi életéről is kell néhány szót szólni. Jelenleg az iskola működtetése állami forrásból történik, ami az iskolánkba járó gyermekek létszámától függ. Jelenleg 365 gyermek befogadására van engedélye az iskolának, erre a gyermekszámra évente kb. 200 millió forint fenntartási költséget folyósít az Államkincstár. Ebből minden kiadást, fizetéseket, rezsit és egyéb költségeket is fedezni kell. A kapott pénzzel szigorúan el kell számolni az Államkincstárnak és egyéb hatóságoknak. Istennek legyen hála azért, hogy az iskola vezetése olyan komolyan veszi a pénzek felhasználását, hogy ez az összeg minden esztendőben fedezte a szükségleteket. A jó gazdálkodás eredményeképpen az iskola vezetése közel 100 millió forintot ruházott be az épület felújításába, korszerűsítésébe és tartalékot is tudott képezni olyan váratlan helyzetre, ami az iskola működését veszélyeztetné.

Nagy szükség lenne arra, hogy az iskola épülete és telke valamilyen módon, akár szigorú feltételekkel, a gyülekezet tulajdonába kerüljön, hogy egyházi és pályázati forrásokat is igénybe tudjon venni, hogy a jövőben olyan fejlesztéseket lehessen megvalósítani, ami a kerületnek, a környező kerületeknek és az

egész régiónak a szolgálatára alkalmassá tegye. Voltak elképzelések arra nézve, hogy az iskola váljon 12 osztályos iskolává, amelyben a felsőbb osztályokban szakképzés is folyik, de ezek jelen pillanatban csak olyan álmok, amiknek megvalósulása hosszú távon nem lehetetlen.

Harminc évvel ezelőtt elindultunk egy lakhatatlan, romos parókiával, egy életveszélyes templommal és egy széthullott gyülekezettel, ma pedig egy modern gyülekezeti házban és egy szép, kényelmes, fűtött templomban lehet együtt a népes, testvéri közösségben élő gyülekezet. Ki gondolta volna, hogy a távoli jövőben ilyen változások történnek. Ki gondolta volna, hogy „Tóvá lesz a délibáb”? Láthatjuk azt mindebben, hogy embernél ez ugyan lehetetlen, de Istennél minden lehetséges. Így hát merjünk álmodni a jövőt illetően, imádkozva, és látni fogjuk, hogy Isten sok mindent elkészített, ami a rendelt időben majd egyszer megvalósul.

Tartalomjegyzék:

Előzmények	5. oldal
Pestszentimrei szolgálatunk kezdetei	9. oldal
Paróchia és templom	12. oldal
Nyárfáink	28. oldal
Tervek a templom átépítésével kapcsolatosan	37. oldal
Kárpótlás	38. oldal
Diakóniai munka	62. oldal
Táborozások	67. oldal
Gyülekezetünk különleges alkalmai	72. oldal
A gyermekmunkáról	75. oldal
Az ifjúság felé végzett szolgálat	80. oldal
Konfirmációi előkészítők	81. oldal
A különféle gyülekezeti alkalmakról	83. oldal
Énekkar és a gyülekezeti éneklés	85. oldal
Gyülekezeti csendesnapok	89. oldal
Első osztályosok fogadalmatétele	90. oldal
Az iskola átvétele	91. oldal

